

Еще два неизданныхъ произведенія Константина Манасси.

Въ послѣднее время византологи могли знакомиться и съ мелкими прозаическими текстами Константина Манасси, значеніе котораго для византійской литературы до сихъ поръ опредѣляли лишь на основаніи его стихотвореній, обширной хроники и отрывковъ любовнаго романа. Скоро послѣ того, какъ нами были опубликованы монодія Манасси на кончину Θεодоры Контостефанины и утѣшительное слово къ мужу умершей Θεодоры¹⁾, К. Ногна издалъ монодію Манасси на смерть щегленка и прощальное слово къ императору²⁾ и L. Sternbach напечаталъ рядъ другихъ, подобныхъ же текстовъ Манасси, а именно: описаніе придворнаго карлика³⁾, описаніе ловли зябликовъ и чижиговъ и отрывокъ монодіи на какого-то родственника царствующаго дома⁴⁾, далѣе, описаніе стѣнной мозаики, представляющей Землю въ видѣ женщины, окруженной разными плодами и животными, и другое описаніе рельефа съ изображеніемъ Одиссея, подающаго Киклопу вино⁵⁾. Къ этимъ изданіямъ мы прибавляемъ теперь на слѣдующихъ страницахъ еще два новыхъ риторическихъ сочиненія Манасси: описаніе соколиной охоты и рѣчь, обращенную къ императору Мануилу.

1) Μονοδιά ἐπὶ τῇ σεβαστῇ κυρῇ Θεοδώρῃ καὶ Παραμυθητικὸν εἰς τὸν σεβαστὸν κυρὸν Ἰωάννην τὸν Κωνσταντίνου, Визант. Временникъ 1900, VII, 621—645.

2) Μονοδιά ἐπὶ ἀστρογλήνῃ αὐτοῦ τεθνηκότι καὶ Ἐνόδιον πρὸς τὸν βασιλέα, Einige unedierte Stücke des Manasses und Italikos, Wien 1902, S. 3—9 и 12.

3) Ἐκφρασις ἀνθρώπου μικροῦ, Symbolae philolog. Polon. Ludovico Œwiklinski, Leopoli 1901, p. 11—20.

4) Ἐκφρασις ἀλώσεως σπίνων καὶ ἀκανθίδων καὶ Μονοδιά ἐπὶ τῷ κυρῷ Ἀλεξίῳ, Eos 1902, VII 180—194.

5) Ἐκφρασις εἰκονισμάτων ἐν μαρμάρῳ κυκλωτερῆ, κατὰ μέσον μὲν τυπούντων τὴν γῆν ἐν μορφῇ γυναικὸς κτλ. καὶ Ἐκφρασις εἰκονισμάτων ἐν μαρμάρῳ κυκλωτερῆ, κατὰ μέσον μὲν ἐχόντων τὸν Κύκλωπα κτλ., Jahreshefte des Österr. Archäolog. Instituts 1902, V Beiblatt S. 74—94; первое описаніе было уже издано Hercher'омъ въ 1865 г.

Въ первомъ произведеніи ("Εκφρασις κυνηγεσίῳ γεράνων), подходящемъ по сюжету и нѣкоторымъ подробностямъ изложенія¹⁾ на вышеупомянутое описаніе ловли зябликовъ и чижиговъ (=Fring.), Манасси описываетъ снаряженную императоромъ Мануиломъ охоту, при которой удалось автору присутствовать въ качествѣ очевидца. Онъ подробно изображаетъ сбрую охотниковъ, выступающихъ верхомъ съ соколами на рукахъ и сопровождаемыхъ стаею собакъ; онъ искусно и оживленно излагаетъ разные интересные моменты измѣнчивой борьбы соколовъ съ журавлями, которые превосходятъ первыхъ сравнительною громадностью тѣла, но все же, наконецъ, падаютъ подъ ударами острыхъ соколиныхъ когтей; онъ обстоятельно описываетъ видъ и перья не только принесенныхъ охотниками соколовъ, но и журавлей, убитыхъ во время охоты. При этомъ авторъ, конечно, не забываетъ вплетать въ описаніе и лестные отзывы объ отличающемся всѣми тѣлесными и душевными преимуществами императорѣ.

Второй текстъ (Πρὸς τὸν βασιλέα κυρὸν Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν) не менѣе интересенъ, а, кромѣ того, имѣетъ еще особое значеніе въ виду затронутыхъ въ немъ историческихъ событій. Къ сожалѣнію, разъясненіе этихъ событій и приуроченіе ихъ къ опредѣленному времени и къ извѣстнымъ историческимъ лицамъ встрѣчаютъ не мало затрудненія, благодаря обычаю тогдашнихъ витій, котораго придерживается и Манасси: онъ уклоняется отъ всякаго обозначенія хронологіи въ разбираемыхъ имъ данныхъ и отъ названія по имени дѣйствующихъ лицъ, ограничиваясь общими выраженіями и неопредѣленными намеками, которые современникамъ, находящимся подъ свѣжимъ впечатлѣніемъ событій, положимъ, были вполнѣ понятны, но для насъ нерѣдко остаются темными или загадочными.

Исходною точкою для хронологическаго опредѣленія занимающаго насъ текста можетъ служить 327-ая строчка, гдѣ упоминается о Египтѣ. Тутъ значится: «Придутъ вельможи изъ Египта, гласить псалмописецъ; да дѣйствительно, они пришли и принесли уже дань».

1) Напр., строка 45=Fring. 43: καὶ ἀλλοτρίαν φυλλάδα περιεβέβληντο; 51=Fring. 78: κατὰ βῆθρου τινὸς ἤκοντίζετο; 59=Fr. 30: τί γὰρ κωλύει καὶ (κάν?) τῇ γραφῇ κατατρυσῆσαί με τοῦ θεάματος; 76=Fr. 27: εἰπόμην δὲ καὶ αὐτὸς τὸ τέλος τῆς τηλικαύτης σπουδῆς ἐποψόμενος; 96=Fr. 53: οὐκ οἶδα τούτων τὸ ὄνομα; 109=Fr. 30: ἔσχε (leg. εἶχε) δὲ ὡδε τὰ κατ' αὐτό; 190 = Fr. 23: πολλῶν ἱερευτῶν ὀλυμπιάδων μεστὸς μυρίοις τε τοιοῦτοις ἀγῶσιν ἐνηθληκῶς, cf. Chron. 6669; 226=Fr. 108: παθὼν μᾶλλον ἢ θράσας; 238=Fr. 110: θροῦς; τὸν ἀέρα ἐγέμισεν (leg. ἐγέμιζεν); 297=Fr. 190: ἀσπαστὸν ἐδόκει τὸ χρῆμα ταύτης τῆς ἄγρας καὶ ἐπιτερπέες ὁμοῦ καὶ οὐκ ἔγκοπον (cod. U falso τῆς ἄγρας ταύτης ἐπιτερπέες) 308=Fr. 61: περιέχασκον τὸν ἀέρα καὶ τὰς νεφέλας περιεσχόπου.

Эти слова ясно намекають на экспедицію, предпринятую императоромъ Мануиломъ вмѣстѣ съ королемъ іерусалимскимъ Амальрихомъ. Значительный византійскій флотъ, подъ начальствомъ Андроника Конто-стефана, отправился 8-го іюля 1169 г. въ Египеть, гдѣ ромеи цѣлые мѣсяцы держали въ осадѣ городъ Дамьетту, но рѣшительнаго успѣха не имѣли, отчасти вслѣдствіе медлительности и подозрительнаго поведенія палестинскаго союзника; Андроникъ 4-го декабря снялъ осаду и вернулся домой. Несмотря на это, въ началѣ 1170 г., чтобы предупредить новый походъ Мануила, явились въ Константинополь послы египтянъ и изъявили готовность платить Византіи ежегодную дань; Мануиль же, раздосадованный неудачей византійскаго флота, не согласился на мирныя ихъ предложенія (Cinnam. p. 280,7: Αἰγυπτίων δὲ ὁ δῆμος... πρέσβεις ἐς βασιλέα στείλαντες τακτόν τι χρυσίον ἀνὰ πᾶν ἐκέλευεν χομίσεσθαι ἔτος Ῥωμαίοις ὠμολόγουσιν; ср. и Nicet. Chron. p. 219,13). Итакъ самымъ раннимъ временемъ для составленія рѣчи Манасси представляется весна 1170-го года.

Перейдемъ теперь къ разъясненію описанныхъ въ рѣчи угро-византійскихъ отношеній, которыя Манасси самъ обозначаетъ главнымъ предметомъ своего похвальнаго слова (строка 120). По его изображенію, эти отношенія, благодаря политическимъ успѣхамъ императора Мануила, въ то время приняли совсѣмъ другой, почти невѣроятный видъ: «Кто изъ прежнихъ царей ромеевъ покорилъ непобѣдимыхъ панноновъ (=угровъ), народъ многолюдный, смѣлый, опытный въ войнѣ, гордый, любящій свободу и страшный всѣмъ врагамъ? Нынѣ же все измѣнилось: смѣлые панноны теперь малодушны и покорны и, принося подарки, тебя, о царь, признають своимъ властелиномъ» (строк. 123, 147 и 296). При этомъ слѣдуетъ обратить вниманіе и на другой намекъ; въ 37-ой строкѣ читаемъ: «Еще витіи и не заговорили о принужденіи Египта къ уплатѣ дани, а ты, о царь, между тѣмъ уже полетѣлъ къ трибалламъ и гешидамъ, и изъ земли панноновъ ты принесъ своимъ птенцамъ неслыханную доселѣ добычу». Изъ этого явствуетъ, что упомянутая ораторомъ перемѣна въ угорскихъ дѣлахъ приходится въ послѣдовавшее за египетской экспедиціей время, то-есть, она произошла не раньше весны 1170-го года.

Мануиль многократно воевалъ съ уграми, но послѣ полнаго ихъ пораженія въ 1167 г. дальнѣйшихъ непріятельскихъ столкновеній съ ними не было, и для Угріи наступило, по крайней мѣрѣ до смерти Мануила, мирное время. Такому положенію дѣлъ вполне соотвѣт-

ствуеть изложеніе Манасси, не говорящаго о войнѣ и кровавыхъ битвахъ, а наоборотъ, не разъ онъ указываетъ на то, что Мануилъ безъ всякаго кровопролитія достигъ покоренія Угрии. Въ 153-ой строкѣ, напр., говорится: «О солнце, какія дѣла ты увидѣло! безъ кровопролитія народъ отважный и воинственный отъ одного рева ромейскаго льва вздрогнулъ и добровольно взялъ на себя иго рабства» (ср. и строку 274). Подходящее къ этимъ словамъ Манасси положеніе въ исторіи Угрии послѣ 1170-го года можно найти лишь въ 1173 г., когда послѣ внезапной смерти короля Стефана Гейзича (—4-го марта) престоль угорскій мирно перешелъ ко второму сыну Гейзы, бывшему наслѣднику византійскаго престола, кесарю Алексѣю, царствовавшему подъ именемъ Бѣлы III-го. Какое значеніе упомянутая перемена въ Угрии имѣла для византійской имперіи, лучше всего выяснятъ слѣдующія соображенія К. Я. Грота¹⁾: «Императоръ Мануилъ могъ чувствовать себя удовлетвореннымъ. Совершилось въ концѣ концовъ безъ новой траты силъ и кровопролитія то, что въ теченіе слишкомъ 20 лѣтъ составляло постоянный предметъ его помысловъ, было главнѣйшею цѣлью его угорской политики, и это счастливое событіе, рядомъ съ тѣмъ, что уже было достигнуто продолжительными войнами, то-есть рядомъ съ отторженіемъ отъ Угрии двухъ важныхъ областей (Далмаціи и Сръма), являлось огромнымъ политическимъ успѣхомъ. На престоль угорскій вступилъ не только византійскій кандидатъ и близкій родственникъ императора, но лицо, связанное съ Византіей еще болѣе прочными и глубокими узами, — лицо, проведенное тамъ, въ средоточіи византійской культуры и православія, 10 лѣтъ своей юности, получившее греческое воспитаніе и образованіе, — наконецъ лицо съ благороднымъ характеромъ, на преданность котораго можно было рассчитывать. Отнынѣ Мануилъ дѣйствительно могъ считать свое государство обезпеченнымъ на сѣверѣ, какъ оно до его смерти на дѣлѣ и было». Изъ всего явствуеть, что восшествіе на престоль угорскій Бѣлы III-го дѣйствительно оказалось торжествомъ политики императора Мануила, и восторженные отзывы Манасси объ этомъ неслыханномъ и безподобномъ успѣхѣ (см. строк. 40, 123, 166 и 274) отнюдь не лишены

1) Конст. Я. Гротъ, Изъ исторіи Угрии и славянства въ XII вѣкѣ (1141—1173), Варшава 1889, стр. 409. Этотъ основательный трудъ представляетъ собою важное пособіе византологамъ при изученіи названной эпохи и заслуживалъ бы почетнаго отзыва на стр. 1076 библиографическаго обзора, прибавленнаго К. Крумбахомъ ко 2-му изданію «Исторіи византійской литературы».

основанія. Подобный взглядъ на важность этого событія для Византіи встрѣчается и въ другихъ современныхъ памятникахъ византійской литературы, напр., въ одной рѣчи знаменитаго Евстаѳіа Солунскаго¹⁾, изданной сперва Тафелемъ (*De Thessalonica ejusque agro* p. 401 — 432), а затѣмъ въ болѣе исправномъ видѣ В. Э. Регелемъ (*Fontes rerum byzant.* I, 24 — 57). Восшествіе Бѣлы III-го на престолъ представляется и Евстаѳію въ томъ свѣтѣ, будто бы одинъ Мануиль возвелъ его на престолъ и утвердилъ его правителемъ Угрии, см. стр. 40, 12 сл.: θαῦμα... ἐπὶ θαύματι ἔσται, ὅτι οὐ μόνον ῥῆξ ἐκεῖνος ἐκ νότου πεφοίτηκεν εἰς ἡμᾶς²⁾, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμῶν ἕναγχος ἕτερος τοῖς βορείοις τῶν Παίωνων μέρεσιν ἔσταλται οὐδὲν ἐλάττονος γῆς ἄρχων, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀπείρονος, ἵνα καὶ βασιλεῖς ἐφ' ἡμᾶς στέλλοιντο τὸν ἐπὶ πάντων ὀφόμενοι αὐτοκράτορα καὶ τὸ κράτος αὐτοῖς ἐπισφραγισόμενοι, καὶ βασιλεῖς αὐθις ἀφ' ἡμῶν θεραπεύειν ἐπιταττόμενοι, ὡς εἶναι τοὺς μὲν ἄλλους ἀρχηγοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς, τὸν δὲ ἡμέτερον αὐτοκράτορα βασιλέων βασιλέα καὶ παμβασιλέα ἐπ' ἐκείνους. Въ томъ же смыслѣ высказывается и Киннамъ (стр. 287, 6 сл.): ῥῆγα τοίνυν αὐτὸν (scil. τὸν Βελᾶν) ἀνειπὼν ἐπὶ Οὐννικῆς σὺν τῇ γυναικὶ ἐπεμψεν... ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπειδὴ Βελᾶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς κατεστήσατο κτλ., чтò вполне соотвѣтствуетъ словамъ Манасси: «Какъ Иисусъ Навинъ, ты, о царь, раздѣлилъ твоимъ поданнымъ землю панноновъ и (по выраженію божественнаго псалмописца) поставилъ князей надъ ними, а мы теперь празднуемъ и прославляемъ нежданные подвиги великаго царя» (строка 310). Итакъ лѣто 1173-го года составляетъ крайній предѣлъ, дальше котораго не заходятъ извѣстія нашего автора.

Впрочемъ, въ изложеніи Манасси о происшедшемъ въ Угрии переворотѣ есть одна черта, съ которою не встрѣчаемся больше въ прочихъ сообщеніяхъ объ этомъ фактѣ. Манасси рассказываетъ, что

1) По мнѣнію издателей, руководящихся той частью рѣчи, въ которой Евстаѳій распространяется о св. мурѣ (стр. 45, 4 сл.), эта рѣчь произнесена 6-го декабря, въ день памяти св. Николая Мурликійскаго, но упоминаніе мурѣ очевидно объясняется тѣмъ обстоятельствомъ, что Евстаѳій въ то время былъ опредѣленъ епископомъ мурликійскимъ. Съ другой же стороны, неоднократное упоминаніе Иордана несомнѣнно указываетъ на день Богоявленія (6-го января), въ который день по византійскому церемониалу XII вѣка ежегодно главному оффиціальному ритору (μαῖστωρ τῶν ῥητόρων) приходилось произносить рѣчь передъ императоромъ (см. замѣтку В. Васильевскаго въ *Журналѣ Мин. Нар. Просв.* 1872, т. 164, стр. 314). Итакъ рѣчь Евстаѳіа произнесена 6-го января 1174 или 1175 г.

2) т. е. герцогъ саксонскій и баварскій Генрихъ Левъ, отправившійся весною 1173 г. въ Святую Землю и посѣтившій тогда и Византію (см. К. Гротъ, стр. 397, прим. 2).

будто бы угры приносятъ ромеямъ подарки (строка 148: δωροφοροῦσι) и доставляютъ имъ золото (строка 160: γέωραγεῖ ἡμῖν χρυσόν, см. и строку 125: τίς... ἡργυρολόγησε;). Такъ какъ нѣтъ основанія считать это простою выдумкою и риторическою прикрасою автора, то означенныя выраженія заставляютъ предполагать, что угорское посольство, на которое было возложено порученіе призвать Бѣлу-Алексея изъ Византіи на отцовскій престолъ (Cinnam. p. 286,22), явилось къ византійскому императору не съ пустыми руками.

Остается еще разъясненіе сербскихъ дѣлъ, которыя въ похвальномъ словѣ Манасси составляютъ обстоятельно и особенно живо описанный эпизодъ. Хотя, какъ уже сказано, Манасси пренебрегаетъ точнымъ обозначеніемъ упомянутыхъ имъ историческихъ лицъ, но все же нельзя сомнѣваться въ томъ, что тутъ рѣчь идетъ о сербскомъ архижупанѣ¹⁾ Дѣжѣ (Δεσέ) или Стефанѣ Неманѣ (Στέφανος Νεμάν). Объ отношеніяхъ этого Дѣжи-Немани къ императору Мануилу Киннамъ рассказываетъ слѣдующее. Въ 1159 г. Дѣжа былъ призванъ императоромъ Мануиломъ на сербскій престолъ съ условіемъ уступить Византіи область Дендру и оставаться покорнымъ ея вассаломъ. Но Дѣжа скоро сталъ помышлять объ измѣнѣ. Онъ входилъ въ сношенія съ нѣмцами (Фридрихомъ I) и съ другими врагами Византіи, а когда Мануиль въ 1163 г. вызвалъ его участвовать въ войнѣ съ Угріей, онъ уклонялся отъ своихъ вассальныхъ обязанностей. Только послѣ того, какъ Мануиль прибылъ съ войскомъ въ Нишу, откуда дорога шла и въ Угрію и въ Сербію, Дѣжа, сообразившій грозившую ему тогда опасность, послѣшилъ явиться въ ромейскій лагерь, гдѣ онъ благоклонно былъ принятъ императоромъ. Но эта милость Мануила побудила Дѣжу къ новымъ политическимъ затѣямъ противъ ромеевъ, и вслѣдствіе неосторожныхъ словъ, вымолвленныхъ имъ въ разговорѣ съ угорскими послами и донесенныхъ затѣмъ императору, онъ былъ содержанъ подъ арестомъ въ палаткѣ, окопанной валомъ, и впослѣдствіи отосланъ въ Константинополь, гдѣ его посадили во дворцѣ подъ стражу (Cinnam. p. 212,18—214,4; К. Гротъ, стр. 286—288). О новой попыткѣ возстанія со стороны сербскаго архижупана въ концѣ 1168-го года сообщаетъ западный писатель Вильгельмъ Тирскій

1) Тождество обоихъ именъ послѣ основательнаго разъясненія этого вопроса В. Васильевскимъ (Къ исторіи Византіи въ XII вѣкѣ. Союзъ двухъ имперій, стр. 277 сл.) не подлежитъ сомнѣнію; К. Гротъ (стр. 194, прим. 3) тоже одобряетъ предположеніе Васильевского.

(*Historia rerum transmar. lib. XX cap. 4*), но движеніе въ самомъ началѣ было подавлено¹⁾, и великій жупанъ былъ взятъ въ плѣнъ (*praecipuo eorum principe manscipato*). Наконецъ, Киннамъ (стр. 287, 12—288, 3) рассказываетъ, что Мануилъ въ 1173 г. былъ принужденъ опять усмирять возставшаго было въ надеждѣ на неурядицы въ Угріи великаго жупана сербовъ. При приближеніи Мануила великій жупанъ отступилъ съ своимъ войскомъ, а затѣмъ, одумавшись, черезъ пословъ просилъ прощенія и, наконецъ, самъ явился къ императору съ обнаженной головою, босоногій и съ петлею на шеѣ. Мануилъ и на этотъ разъ простилъ сдавшемуся на волю императора измѣннику и вернулся въ Константинополь²⁾, сопровождаемый архижупаномъ (*ἐξήει τῆς Σερβικῆς, ἐπόμενον αὐτῷ καὶ τὸν ἀρχιζουπάνον ἔχων*, *Cinnam. p. 288, 3*).

Обратимся теперь къ разсказу Манасси о сербскихъ дѣлахъ, вкратцѣ сообщая главное содержаніе его изложенія, но пропуская всѣ неизбѣжныя у византійскихъ витій лишнія фразы и риторическія прикрасы. Манасси рассказываетъ (строка 45 сл.): «Вооружался тотъ двуличный варваръ и измѣнникъ (т. е. Дѣжа-Стефанъ Неманя), подстрекалъ вождя тевтоновъ (т. е. нѣмцевъ) напасть на ромеевъ, то опять ободрялъ этого другого, еще болѣе дикаго человѣка и надменнаго хвастуна (т. е. угорскаго короля), и на словахъ преклонялся гепидъ (т. е. сербъ) передъ ромеями, а на умѣ у него былъ планъ присоединиться къ тевтонамъ, и онъ только и мечталъ о вооруженіи и военныхъ отрядахъ. Во время твоего присутствія, о царь, онъ съ поникшею головою признавалъ тебя своимъ властителемъ, но какъ только ты удалился, онъ, вдругъ перемѣнившись, покорялся твоимъ противникамъ. Ты хорошо замѣтилъ коварство, но, удержавшись отъ наказанія, ожидалъ, что онъ одумается. Затѣмъ ты прилетѣлъ, какъ

1) У Киннама (стр. 249, 19 сл., послѣ разсказа о побѣдахъ Мануила въ Далмаціи въ 1165 г.) находимъ краткую отмѣтку о возстаніи сербовъ, которое, по мнѣнію К. Грота (стр. 381), относится къ 1168-му году. Къ тому же году (1168) В. Васильевскій относитъ сообщеніе Никиты Хонскаго (стр. 178, 7 сл.) о возмущеніи сербскаго архижупана, помѣщенное послѣ разсказа о взятіи Землина Мануиломъ въ 1165 г. К. Гротъ (стр. 381, прим. 1) признаетъ мнѣніе Васильевскаго вѣроятнымъ, оговариваясь, впрочемъ, что разсказъ Никиты подходилъ бы и къ событіямъ 1163 г. Мы предпочли бы болѣе раннее время.

2) Къ тому же году (1173) В. Васильевскій и К. Гротъ вполне правдоподобно относятъ то, что Никита Хонскій на стр. 206 (послѣ событій 1167 г.) рассказываетъ о мѣрахъ Мануила противъ снова отпавшаго Стефана Немани. Извѣстно, что сочиненіе Никиты вообще обнаруживаетъ большую запутанность по отношенію къ хронологіи.

быстрый орелъ (въ 1163 г.). О какая дерзость! Вотъ онъ уже опять пускается на хитрости и только и думаетъ объ отпаденіи, но такъ какъ онъ самъ не чувствовалъ себя равнымъ въ борьбѣ съ ромеями, то онъ побуждалъ противъ насъ другого болѣе опаснаго, по его мнѣнію, подвижника (т. е. угорскаго короля Стефана Гейзича?). Когда ты, о царь, увидѣлъ, что вся твоя снисходительность и милость напрасна, ты, какъ мудрый врачъ, рѣшился принять болѣе дѣйствительныя мѣры. Ты уводишь его изъ дому и отечества. О какимъ пріятнымъ зрѣлищемъ было для жителей столицы, когда этотъ статный и осанистый мужъ присутствовалъ въ качествѣ плѣнника при торжественномъ твоёмъ вѣздѣ въ столицу и былъ принятъ народомъ съ укоризною и насмѣшками (въ 1173 г.). Этотъ твой подвигъ, о царь, этотъ твой трофей хотѣлъ я прославить, но меня увлекаетъ другое великое дѣло, которое могло бы казаться почти неимовѣрнымъ» (т. е. переворотъ въ угорскихъ дѣлахъ въ 1173 г.).

Повидимому, изложеніе Манасси въ главныхъ чертахъ совпадаетъ съ выше приведеннымъ рассказомъ Киннама. Оба писателя говорятъ о ненадежности сербскаго жупана, о не разъ повторенныхъ попыткахъ его къ возстанію, о тайныхъ сношеніяхъ его съ недругами Византіи и о неоднократно оказанной милости Мануила. При этомъ слѣдуетъ не упускать изъ виду, что византійскій витія былъ неоспоримо правъ, если считалъ излишнимъ дать неумаленный обзоръ всѣхъ отдѣльныхъ событій въ хронологическомъ порядкѣ,—онъ имѣлъ полное право подбирать тѣ именно черты, которыя особенно приходились ему кстати и впору для изображаемой имъ картины. Онъ въ данномъ случаѣ могъ даже до извѣстной степени преувеличить и разукрасить описываемое имъ положеніе дѣлъ. Напр., выраженіе оратора въ строкѣ 89: *ἐν γαλεάγρᾳ τὸν θῆρα συνέλαβες*, въ буквальномъ смыслѣ значить, что императоръ Мануилъ заключилъ архижупана въ клѣтку; но, безъ сомнѣнія, это выраженіе представляетъ собою лишь риторическое преувеличеніе того факта, что архижупанъ нѣкоторое время содержался подъ стражею. Подобнымъ образомъ выраженіе Манасси (строка 101): *δεσμώτης ὁ ἀνὴρ ἐθριάμβευσεν*, можно бы понять въ томъ смыслѣ, будто Стефанъ Неманя въ оковахъ шелъ за триумфальною колесницею императора; но такъ-какъ у Киннама и Никиты Хонскаго не встрѣчаемъ даже и намека о подобномъ строгомъ обращеніи Мануила съ сербскимъ архижупаномъ, то мы вправѣ нѣсколько ослабить смыслъ этой риторической фразы. Впрочемъ, наше мнѣніе под-

тверждается и замѣткою, которая встрѣчается въ вышеупомянутой рѣчи Евстаѳіа. Въ ней Евстаѳій (стр. 43 сл.) о пребываніи Немани въ Константинополь въ 1173 г. упоминаетъ слѣдующимъ образомъ: «Я лично видѣлъ Неманю, который прежде мужался и сопротивлялся императору, но, вскорѣ вразумленный, отчасти угрозами, отчасти пораженіями, нынѣ и съ своей стороны принимаетъ участіе въ триумфѣ (καὶ αὐτὸς εἰς θρίαμβον συντελών). Неманя прежде былъ бѣглымъ рабомъ и скрывался отъ своего господина, теперь же онъ готовъ все скорѣе переносить, только бы не лишиться возможности лицезрѣть императора, который принимаетъ его благосклонно. Тотъ, которому прежде невозможно было безопасно ходить по родной странѣ, нынѣ приходитъ въ Константинополь, радуясь, что исполнилось его желаніе глядѣть на царя, и такимъ образомъ онъ лично свидѣтельствуетъ о своемъ рабствѣ»¹⁾. Эти и слѣдующія за ними выраженія Евстаѳіа рѣшительно противорѣчатъ тому представленію, будто Неманя въ то время находился въ Константинополь въ видѣ скованнаго плѣнника. Съ другой же стороны, изъ разсказа Манасси можно извлечь тотъ новый фактъ, что Мануилъ, успѣшно устроивъ угорскія и сербскія дѣла, въ 1173 г. въ триумфальномъ шествіи вступилъ въ столицу, о чемъ у византійскихъ историковъ того времени не упоминается.

О прочихъ частяхъ похвальнаго слова Манасси мы далѣе распространяться не будемъ. Замѣтимъ только, что Манасси здѣсь, какъ и въ другихъ своихъ произведеніяхъ, обнаруживаетъ обширную начитанность и полное владѣніе пріемами византійскаго краснорѣчія: то онъ ссылается на изреченія св. Писанія, то онъ заимствуетъ цѣлыя стихи или отдѣльныя фразы изъ древнихъ классиковъ (Гомера, Еврипида, Оппіана; Геродота, Діонисія Галикарнасскаго), то онъ украшаетъ разсказъ пословицами и учеными намеками, то онъ приводитъ длинный рядъ примѣровъ изъ египетской, персидской, греческой и римской исторіи, для доказательства, что всѣ подвиги какихъ бы то ни было вождей прежнихъ временъ должны уступить неслыханному успѣху Мануила. При этомъ онъ упоминаетъ и о нѣсколькихъ историческихъ событіяхъ, которыхъ въ томъ видѣ, въ которомъ они разсказываются у него, не найти у другихъ писателей.

1) Интересно, что оба писателя съ изумленіемъ говорятъ о превосходящемъ обыкновенную мѣру ростѣ Немани, см. Евстаѳ. стр. 43, 3: ἀνὴρ οὐ τῶν πηχέων, ἃς ἡ φύσις τοῖς ἀνδράσι μετρεῖ, ἀλλ' ἐξηρμένος εἰς μέγα καὶ τὴν θείαν περίβλεπτος, и Манасси строк. 101: ὑπερωμίας τις ἀνθρώπος καὶ ὠγύγιος ἀτεχνῶς.

Въ заключеніе, укажемъ еще на то, что изъ обоихъ здѣсь впервые изданныхъ текстовъ опять можно собрать значительное число новыхъ для слога Манасси столь характерныхъ словъ, не встрѣчающихся въ *Thesaurus graecae linguae* Стефана, а именно: ἀγγελίτης I 230, ἀνίππευτος II 249, ἀπαγριαίνομαι II 94, ἀπορρητορεύω II 35, ἀποτωθεύω II 103, ἀρουρίτις I 38 (II 136 ἀρουρίτης), αὐταρχοῦμαι II 130; βραχύσωμος I 29, βρυχηματίας II 61 (*Chron.* 4445 и 4682 βρυχητίας); γερανολέτειρα I 276, γερανοφόνια, τά I 191.267, γερανοφόντης I 96.294, γιγαντοσκελής I 214, γοργόπτερος I 128; δαφνοστοίβαστος I 44; ἐπικάρδιος I 25, ἐπίπλαστον (=ἐμπλαστον) I 22, ἐπιπτερούσσομαι I 269, ἐπίστοιχος (=ἐπίστιχος) I 140; ζωφόντης I 155.248; θριαμβεύω (=θριαμβεύομαι, о побѣжденномъ) II 101; κατάρραξις, ἡ I 310; λειμώνιος βοτάνη II 141, cf. *Fring.* 67 (II 137 λειμωνία πόα изъ Діонисія Галикарн.), λευκοπτέρωτος I 153; μακρόδειρος I 255, μαστοτρσφέω I 63, μεγαλοβουλία, ἡ I 73, μειλινοφόρος II 237; ὀργυώ I 288 (*Chron.* 6291 ὀργυιώ), ὀρνεοφόνια, ἡ I 128, ὀφεώτροπος (ὀφεότροπος?) II 80; παλαιόπειρος I 205, περιδρυψις, ἡ I 280, персолέτειρα II 110, πετάζομαι I 266, понтоβάμων I 291, προζωγράφημα I 312, προδеспифδέω II 301, προσепикерάνнуμι II 87, προστέρниос I 142, πρωτόαθλος I 197.250, πρωτοδίδακτος I 193; σιδηροκνήμις II 51, σκυδοκτόνος II 110, τετανοσκελής I 30.255; φυτηκόμημα, τό II 27; χοραύλημα, τό II 270, cf. *Monod. Theod.* 11.

Оба нижеслѣдующіе текста заимствованы нами изъ *cod. Barocc.* № 131 (XIV вѣка). Въ критическомъ аппаратѣ подъ текстомъ мы не обращали вниманія на нѣкоторыя неважныя орфографическія особенности средневѣковаго переписчика, какъ напр., ἄν, τωμέν — τωδὲ или тамῆν — таδῆ, μὴ δὲ, κατὰτείνων, τὸν περιφυγῆς, ἀλλάττα, γλώτταν, ἀλωπεκὴν, ὀπλίται, κῦνας, χήνας, κερδάναι, συμμίξαι, ἐστᾶναι и т. д. Относительно ударенія энклитикъ мы придерживались обычая рукописи, за исключеніемъ нѣкоторыхъ внесенныхъ нами въ критическій аппаратъ случаевъ. Изъ нерѣдко встрѣчающихся примѣровъ, гдѣ переписчикъ, описавшись, самъ поправилъ ошибку, мы привели лишь болѣе замѣчательные.

I.

Τοῦ Μανασσῆ κυροῦ Κωνσταντίνου ἔκφρασις κυνηγεσίου
γεράνων.

Ἴππηλάσια δὲ ἄρα καὶ κυνηγέσια καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις ἐπινενόηται, οὐ πρὸς γυμνάσια μόνον καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν σωμαίων συμβάλλεται, ἀλλὰ καὶ ταῖς καρδίαις τέρψιν ἐνστάζει καὶ ταῖς αἰσθήσεσι γάργαλον· καλὰ μὲν γάρ καὶ ὅτι τοὺς ἀνθρώπους ἀνόσους ποιοῦσι, πᾶν τὸ νοσηματικὸν ἀποκρίνοντα καὶ πρὸς τὸ ἔμβιον συναϊρόμενα· καλὰ δὲ 5
fol. 181. καὶ ὅτι πρὸς τὰ πολέμια προεθίζουσιν, | ἵππεύειν καὶ ἐπελαύνειν διδάσκοντα καὶ τάξιν τηρεῖν καὶ μὴ τῆς φάλαγγος προπηθᾶν καὶ τὴν ἐπευθὺ προπαιδεύοντα διώξιν καὶ τὴν εἰς τὰ ἐπαρίστερα καὶ ἐνδέξια, πῆ μὲν ἐνδιδόναι τοῖς ἵπποις καὶ ἀνέτοις ρυτῆρσι σφᾶς ἐπὶ δρόμον προτρέπεσθαι, πῆ δὲ πῆζειν καὶ ἄγγχειν περιστομίοις δεσμοῖς, οὓς σίδηρος 10 ἐργάζεται πυριμάλακτος· καὶ εἶεν ἂν ταῦτα μετρίων ὡς ἂν εἴποι τις ἄσκησις πρὸς τὴν τῶν μειζόνων ὑπόμνησιν· ταῦτα μάχη οὐκ ἀνδρολέτειρα, ταῦτα Ἄρης ἀσίδηρος καὶ μὴ λυθρόφυρτον ἔχων τὴν δεξιὰν μηδὲ τὸ δόρυ φονοσταγές. καλὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ μόνοις ἐκείνοις ἀχαρίτωτα καὶ ἀθέλητα, ὅποσοι ἀνέραστοι τοῦ καλοῦ· χαρίεντα δὲ οὐχ ἦττον, 15 ὅτι καὶ ψυχῆς ἄγχος δυσάγαλον ἐλαφρύνουσι καὶ τὸ δακέθυμον ἀποκρούονται καὶ τὸ λυποῦν ἀπελαύνουσι· καὶ τό γε παρὰ Πυθαγορείοις λεγόμενον, ὡς μέλῳς ὑπηγήσασα κίθαρις καὶ δόναξ ὑπολύριος ἐμπνευσθεὶς καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἐμπνευστῶν ὀργάνων καὶ ἐντατῶν, καὶ πρὸς θυμὸν καρδίαν ἐχμαίνει καὶ τινα εἰς γῆν καχλάζοντα λέβητα δείκνουσι καὶ αὖ ἡμεροῖ καὶ 20 θηλύνει καὶ καταστέλλει τὸ ἀνοιδοῦν καὶ τὸ φλεγμαῖνον μαλάσσει καθάπερ ἐπίπλαστον ἀκεσώδυνον, τοῦτο κἂν τοῖς κυνηγεσίοις κατίδοι τις ἂν· ὀπλοφορίας τὲ γάρ καὶ ἀνδροκτασίας ὑπομιμνήσκει καὶ ἀσπίδων δούπου καὶ Ἄρεος φιλαιμάτου καὶ νέφος ἀθυμίας ἀπορραπίζει καὶ ἀκτίνας ἡδονῆς ἐπαφήσι· καὶ οὐχ οὕτω δριμεῖαν ὀδύνην ἔχει τις ἂν ἐπικάρδιον, ὡς μὴ ταύτην 25 ἀξέσασθαι λαγίναν ἰδὼν λειλοκάρδιον ἀνισταμένην, διωκομένην, κύνας δρομικοὺς ἀλυσκάζουσιν.

Codex Baroccianus 131 fol. 180^v—184^v.

3. γάργαλον corr. ex γάργαρον 10. περιστ. δεσμοῖς, cf. Opp. Hal. 3,603 11. εἴποι corr. ex εἴπη 12. ἀσκησιν ἀνδρολέτειρα. 17. cf. Plut. mor. 384^a; 441^b 18. δόναξ ὑπολ. Ar. ran. 232 20. καὶ τὰ εἰς γῆν 21. φλεγμένον (μένον per compend. scr.) 24. Ἄρ. φιλαίμ., cf. Anacr. epigr. 15,3

"Ἐγώ γέ τοι θήρα γεράνων παρατυχῶν καὶ τῆς τούτων θεᾶς ἐμφορηθεὶς
 καὶ ἰδὼν, ὅπως ὄρνιθες οὕτω βραχύσωμοι τὰ πτῖλα ἐπιρροϊζοῦσι καὶ μέχρις
 80 αἰθέρος ἐλαφρίζομενοι τοὺς τετανοσκελεῖς ἐκείνους εἰς γῆν καταφέρουσιν,
 ἠδονῆς τὲ ἀπλέτου τὴν ψυχὴν ἐγεμίσθην καὶ τὴν μακαρίαν φύσιν κἂν
 τοῖς ἄλλοις ἀποθειάζων, καὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐθαύμασα, ὅτι τῶν ζῶων τὰ
 ταπεινώσιμα κραταιοτέρως ἐφώπλισε καὶ τοῦ μεγέθους ἀφελομένη τῇ
 ἰσχύϊ προστέθεικεν. εἶδον μὲν γὰρ καὶ ἔλαφον ἐλαυνομένην φυζακινήν καὶ
 35 ὑπὸ τῆς φυγῆς ἀνακοπτομένην τὸ ἄσθμα καὶ καρχαλέαν τῷ δίψει καὶ τὴν
 γλῶτταν προβαλλομένην τῆς τοῦ ἀέρος ψυχρίας μεθέξουσιν καὶ ὑπὸ
 ἀνδρῶν ἅμα καὶ κυνῶν καρχάρων ἐπειγομένην καὶ ὑπερπηδῶσαν τὰς λόχ-
 μαις καὶ τῆς δενδρίτιδος ὑπεραλλομένην καὶ κατασκιρτώσαν τῆς ἀρουρίτι-
 δος, ἐνίοτε δὲ καὶ λίμναις πιστεύουσιν ἑαυτήν, ὡς δῆθεν τὴν ἄγρην ἀλύξῃ,
 40 καὶ κυβιστῶσαν κατὰ τῆς ἄλλης ὥσπερ τὰ θαλασσόβια, τοὺς γε μὴν
 κύναις καταταχούσοντας καὶ ἄνδρας φαρετροφόρους ἐπικειμένους καὶ νευρο-
 σπαδέσιν ἀτράκτοις τὴν δειλαίαν ποιουμένους ἐκχόλυμβον. εἶδον δὲ καὶ
 ἀκανθυλλίδας ἀλισκομένας καὶ σπίνους καὶ ἀστρογλήνους καὶ ὅσοις ὄλοις
 μικρὰ τὰ πτερούγια καὶ οἷς δαφνοστοίβαστοι ῥᾶβδοι τὸν δόλον ἀρτύνουσι,
 45 φυλλάδας ἀλλοτρίαις προβεβλημέναι καὶ προῖσχομεναι λύγους ἀηλιμμέ-
 νους ἰξῶ. ἔτερψέ με ποτὲ καὶ μελάμπτερος ψᾶρ καὶ λάλος ἀκανθυλλίς καὶ
 ὁ στωμυλώτατος σπῖνος καὶ ἄλλ' ἅττα στρουθάρια, δόναξιν ἰξῶ κεκαλυμ-
 μένοις σχεθέντα καὶ θέλοντα μὲν φυγγάνειν καὶ πτερυγίζοντα, εἰργόμενα
 δὲ τοῖς ἐνύγροις ἐκείνοις δεσμοῖς καὶ πυκνὰ πυκνὰ τὰ στέρνα πατάσσοντα, οἷα
 50 πρέχοντα τὸν περὶ ψυχῆς, ἀλισκόμενά τε καὶ μαχαιρίδι κεντούμενα καὶ κατὰ
 βόθρου ἀκοντιζόμενα, ἔνια δὲ ζωγρούμενα καὶ τηρούμενα, ὁπόσοις δηλαδὴ
 δαψιλεστέρου κάλλους ἢ κομμώτρια φύσις μετέδωκεν. ἀλλὰ μοι τὸ χρῆμα
 τῆς τῶν γεράνων ἄγρας τοσοῦτον ἐκείνων ἐπιτερπέστερον, ὅσον ἀκανθυλ-
 λίδων καὶ σπίνων αἰ μακραύχενες ὑπερέχουσι γέρανοι καὶ λύγων ἰξοφό-
 55 ρων ἰέρακες δραστηκώτεροι καὶ ὅσον γυμνασίων ἀνδρικωτέρων παιδαριώδη
 ἀθύρματα λείπεται· καὶ ὃ γε θήραν ταύτης ὑπερτιθεὶς ταυτόν τι νομισθή-
 σεται δρᾶν, ὡς εἴ τις τῶν ἀργυρέων προκρίνοι τὰ καττιτέρινα καὶ τῶν
 χρυσέων τὰ χολοβάφια.

Δοτέον τοίνυν τὰ ὀραθέντα γραφῆ· τί γὰρ κωλύει κἂν τῇ γραφῇ τῷ
 60 πράγματι ἐντροφῆσαι με, εἴ γε ἰθακησίων ἀνθρώπων κунηγεσίου καὶ Ὅμηρος
 μέμνηται; ἐξῆι ποτὲ πρὸς θήραν ὁ καλλίνικος βασιλεύς, ὃν πορφύρα μὲν

28. θήρα corr. ex θήρα 33. ἐφώπλισε corr. ex ἐφώπλισεν 39. λίμνας 41. κατα-
 χούσοντας 42. νευροσπ. ἀτρ., cf. Soph. Phil. 290 47. ἰξῶν 50. περὶ ψυχῆς, cf.
 Chron. 2969; Apostol. 13, 15¹ 55. ὅσων 59. κἂν 60. ἐντροφῆσαιμεν εἴ, cf. eosphr.
 fring. 30 Ὅμηρος, Hom. Od. 19, 429

ἐμαιεύσατο, ἀλουργίς δὲ τεχθέντα προσεΐπε, σοφία δὲ καὶ ἀνδρεία καὶ σύνεσις καὶ ὁ τῶν χαρίτων κατάλογος ἐνηγαλίσαντο καὶ ἐμαστοτρόφησαν καὶ γάλα μυρίων προτερημάτων ἐπότισαν· οὐ χεῖρες γίγαντος χεῖρες, οὐ καρδία φρονήσεως θάλαμος, οὐ ψυχὴ παλάμαις δορυφορεῖται θεοῦ· ὧ νοῦς 65 ὑψηλὸς καὶ αἰθέριος, μικροῦ καὶ πρὸς τοὺς ἐν σώματι νόας ἀνθαμιλλώμενος· οὐ κυνηγέσιον καὶ γυμνάσιον τὸ μὲν δοκεῖν εἰς τέρψιν ὄρεῖ καὶ διάχυσιν, τὸ δ' ἀληθὲς εἰς νίκας καὶ τρόπαια καὶ μεγάλων διαθέσεις πραγμάτων καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας συντήρησιν τελευτᾷ· ὡς γὰρ λέοντος σκύμνος καὶ καθεύδων τοῖς τῆς ψυχῆς ἐγρήγορεν ὀφθαλμοῖς καὶ βλέπει καὶ προφυλάττεται καὶ ἐφάπτεται· φυλάττεται μὲν πείραν ἐχθρῶν ἐπιόντων, ἐφάλλεται δὲ βλεφάροις ἀγριοθύμους μηδὲ προῖδοῦσι τὴν ἔφοδον· καὶ ὡς ἀετὸς τῆς βαθυγνωμοσύνης τὰ πτίλα κινήσας καὶ τὸ πτέρωμα τῆς μεγαλοβουλίας περιρροίζησας ὄλας ἀγέλας πολεμίων φοβεῖ· καὶ ποτε πρὸς ἄγραν ζῶων δόξας σταληναι, ὁ δὲ ἀλλὰ σατράπας, ἀλλὰ χωράρχας θηράσας ἐπαλινόστησεν. ἐξήκει 75 τοίνυν θηράσων, εἰπόμεν δὲ καὶ αὐτός, τὸ τῆς θήρας τερπνὸν ἐποψόμενος· ἦν δὲ ὁ καιρὸς ἐπὶ φθίνουσαν τὴν ὀπώραν, ἡνίκα αἱ κραύγασοι γέρανοι τὴν δυσχείμερόν τε καὶ χιονόβλητον Θυράκην ἐκλείπουσιν ἐπὶ Λιβύην καὶ Αἴγυπτον καὶ τοὺς ἐκείνων ἡλίους καθάπερ ἐς ἀποικίαν ἀπαίρουσι· τὰ δὲ κατὰ θήραν ὠδὲ πη τετάχατο.

80

Παρ' ἐκάτερα μὲν πλήθος παρῆει καὶ ἐφ' ἱκανὸν κεχυμένον καὶ ἐπὶ μακρόν τῆς πεδιάδος παρατεινόμενον· εἶχετο δὲ ἕτερος ἑτέρου καὶ ἄλλος ἄλλω ἐπεστοιβάζετο καὶ οὕτω τὸ σμῆνος πεπύκνωτο, καθάπερ πάλαι τοὺς Πέρσας τοὺς σαγηνεύοντας πόλεις ἢ ἱστορία φησὶν· ἐν μέσοις δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο βάδην πως καὶ σχολαίως 85 καὶ οὐ θαμὰ κεντρίζων τὸν ἵππον οὐδὲ κατατεινὼν εἰς δράμημα. ἐστέλλοντο οἱ μὲν | κατὰ τοὺς εὐζώνους τῶν ὀπλιτῶν καὶ περιέκειντο τόξα καὶ γωρυτοῦς, τοῖς δὲ ξίφη μόνα τὸ περὶ τὴν ζώνην μέρος ἐπέσφιγγε· καὶ οἱ μὲν σκυλάκια τὴν ὄσφρησιν ἀγαθὰ προσεπήγοντο, τὰ μὲν ἔποχα τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων, τὰ δὲ τῆς ἀπὸ τῆς πορείας ταλαιπωρίας πειρώμενα· 90 οἱ δὲ κύνας ἀελλόποδας ἐφείλκοντο καὶ πτηνόποδας· ἕτεροι δὲ γαμψώνυχας καὶ ἀγκυλοχειλάς ἱερακας, τοὺς μὲν ἐπετειούς καὶ οὐ πρό πολλοῦ τοῦ κελύφους ἀπορραγέντας, τοὺς δὲ καὶ πολλάκις ἀποδυσθέντας τὸ πτέρωμα καὶ περιβαλομένους καινότερον τῆς τε τοῦ χρόνου παλαιότητος ἀπολαύσαντας κἀντεῦθεν ἐν τοῖς περισπουδάστοις καὶ λόγου ἀξίους ἀριθμουμένους· καὶ 95 οἱ μὲν γερανοφόντας καὶ νησοφόνους ὄρνιθας ἐπεφέροντο· οὐκ οἶδα τὰ τῶν

ol. 181v

66. an τοὺς ἀσωμάτους νόας, i. e. angelos? 69. λέοντος, cf. Byz. Z. 3, 33, 18 79. εἰς (superscr. ε) 83. ἄλω 85. φησί, cf. Her. 6, 31 βάδην πῶς 86. ἐστέλλοντο 90. πορίας 91. ἐφείλκото 92. ἱερας τοῦς 94. περιβαλλομένους 95. ἀξίους

ζῶων ὀνόματα, ὅτι μὴδὲ ἑλλήνια· ἕτεροι <δὲ> τοῖς θηρευταῖς ἐπαρήζοντες εἶποντο, οἱ δὲ αὐτὸ τοῦτο θεαταὶ τῆς ἄγρας ἐσόμενοι· ἦσαν δὲ πάντες ἐν κόσμῳ καὶ σιωπῇ καὶ ὡς Μενεσθέα προδιέγραψεν Ὅμηρος ἐν τοῖς πολέ-
 100 μοις τοὺς Ἑλληνας κατατάττοντα· εἰ δὲ τινα μικρὸν προπηθῆσαι τῆς φά-
 λαγγος ἢ φρενῶν νεωτερισμὸς παρηρέθισεν ἢ θράσος ἵππου καὶ γοργότης
 ἠνάγκασεν, ἐνταῦθα δὲ ἀλλὰ τις τῶν βασιλέων δραστηκῶν δορυφόρων
 ἀπειλητῆρσι χρώμενος λόγοις τὴν ρύμην ἀνέκοπτε καὶ ἀνέστελλεν, ἐνιαχοῦ
 καὶ ῥάβδῳ προσχρώμενος, ἔνθα μὴδὲν τοὺς λόγους ἀνύοντας ἔβλεπεν· οἱ
 105 δὲ οὐ σὺν πόνῳ καὶ αὔθις εἰς τάξιν καθίσταντο τὸν τε τῆς τάξεως φροντι-
 στήν δεδιότες καὶ ἅμα μὴ καὶ τὴν τελετὴν τῆς ἄγρας ταράττοιεν ὑφωμέ-
 νηοι· ἀριπρεπεῖς δὲ τινες ἄνδρες ἦσαν περὶ τὸν βασιλέα καὶ μεγαλογενῶν
 αἱμάτων οὐκ ἀμαυρὰ δεικνύντες τὰ σύμβολα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰέρακα καὶ αὐτὸς ἐπικάρπιον ἔφερον· εἶχε δὲ ὡδὲ πως
 110 τὰ κατ' αὐτόν· ἐπιδερμίδα ζῶου λαβόντες οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ χειρίδας
 τεκταίνονται, δακτύλους τὲ δερματίνους δημιουργοῦντες καὶ περίβλημα
 ἐπικάρπιον, καὶ περιαμπίσχουσι τοὺς δακτύλους καὶ τοὺς καρπούς καὶ
 ὀλίγα τοῦ πήχεος, ἅμα τὴν τε τοῦ κρύους πυράγραν καὶ τὰς ἐκ τῶν γαμφ-
 ῶνύχων ἀμυχὰς ἐκτρεπόμενοι· δειναὶ γὰρ σάρκας δακεῖν αἱ τῶν ὀνύχων
 115 τούτων ἀκμαί. ἅμφω τοίνυν τῷ χεῖρε τοῦ βασιλέως τοιαύτας χειρίδας
 περιεδέδυντο· καὶ ἡ ἀριστερὰ ἐπικαθίζοντα εἶχεν ἰέρακα, οὐ τῶν κοινῶν
 τούτων καὶ εὐπορίστων, ἀλλὰ παλαιόχρονόν τινα καὶ γεννάδα καὶ ὄιον καὶ
 κατὰ τῶν μεγαλοσώμων ζῶων ἀνδρίζεσθαι, τοῦ τε μεγέθους ἅμα καὶ τοῦ
 κάλλους ἀπόβλεπτον, τούτου γε μὴν ἔνεκα ὄντα εὐδαιμονέστατον, ὅτι χειρὶ
 120 βασιλέως καὶ τηλικούτου βασιλέως ἐφέρετο. ἦν δὲ ὁ μεγάλθυμος ἐκεῖνος
 ἰέραξ ἰβηρικὸς, ὁποίων πολλῶν Ἰβηρία μήτηρ καὶ θρέπτειρα· οὐ τὴν ἄγ-
 χουρον λέγω Γαδείρων, τὴν παρωκεανίτην, τὴν τῶν Ἄφρων ἀντίπορθμον,
 ἣν οἱ κατὰ Λυσιτανίαν νέμονται Ἰσπανοί, ἀλλὰ τὴν ἑῶαν, τὴν πρὸς ἀνί-
 σχοντα ἥλιον, ἣν Φάσις ὁ πολὺς περιρρεῖ καὶ Κόλχοι τὸ παλαιὸν ἐκαρπί-
 125 ζοντο. τὴν γε μὴν περὶ τὴν θήραν πείραν οὐκ ἀφ' ἐστίας ἔχοντες ἤκουσιν,
 ἀλλ' ἀμαθεῖς ἰόντας καὶ ἀδιδάκτους ὁ βασιλεὺς πανδεξίους καταρτίζει πα-
 ραλαβῶν· οὐ γὰρ ἀνθρώπους μόνον ἀναπαιδεύειν ἐπίσταται καὶ φρενοῦν,
 ἀλλὰ καὶ γοργοπτέρους ὄρνις ἀεροπόρους ἐς ὄρνεοφονίας γυμνάζει καὶ τοῦτο
 τὸ μέρος ἐμπειρομάχους καθίστησιν.

130 Ὁ ἰέραξ οὔτε παντελῶς κεχίονωτο οὔτε ἀκριβῶς μεμελάνωτο· ἀγκύλον

99. cf. Hom. Jl. 2,554; Philostr. Her. 2,16 101. παρηρέθισε 102. ἠνάγκασε βα-
 σιλέων (—λέων per compend. scr.), an βασιλείων? 103. ἀνέστελλε 105. συμπόνω
 119. ἀπόβλεπτον(?) 121. θρέπτειρα 123. τὴν προσανίσχοντα 125. ἀφ' ἐστίας, cf.
 Ps.-Zenob. 1,40 127. ἐπίσταται corr. ex ἐφίσταται

τὸ ῥάμφος, τομὸν τὸ ῥάμφος ὑπὲρ τὰς μαχαιρίδας· τοιαῦτα γὰρ τὰ ῥάμφη
 τοῖς σαρκοφάγοις ἢ φύσις ἐφιλοτιμήσατο· ἡ κεφαλὴ οὔτε λελεύκαντο οὔτε
 μεμέλαντο, θιαφίνη δὲ τις ἦν τὴν χροιάν καὶ ὑπόκαπνος· γλαυκὸν τὸ ὄμμα,
 γοργόν τὸ ὄμμα καὶ τὴν τῆς καρδίας γνωρίζον ἀρρενωπότητα· ὁ περὶ τὰς
 βλεφαρίδας κύκλος ὑπόκιρρος· αὐχὴν οὐ τετανὸς οὐδὲ ἐπιμήκης, ὅτι μὴδὲ 185
 τὰ σκέλη μακρὰ· τὰ πρανή τοῦ πτερώματος ἐπὶ τὸ καπνηρότερον καὶ τὸ
 δὴ λεγόμενον ἀμφίβολον μέλαν ἐχρῶζετο, τὰ δὲ ὕπτια τὸ μὲν πλεόν λε-
 λεύκαντο (τοιαῦτα γὰρ ἐν τοῖς πτηνοῖς τὰ πρεσβυγενέστερα), ἐνιαχοῦ γε
 μὴν καὶ μελανίας σταλάγματα ἔφερον, οὐκ ἀνώμαλα οὐδὲ ἄτακτα οὐδ'
 ὅποι καὶ ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ γραμμὰς ἐπιστοίχους μορφαζόμενα καὶ χρω- 140
 ζόμενα καὶ οἷον ζώστροις πολλοῖς περισφίγγοντα τὰ τε περὶ γαστέρα κα-
 ὅσον προστέρνιον. ἐκάτερον σκέλος ὑπόκιρρον, οὐ τετανόν, οὐ σαρκῶδες,
 ἀλλὰ παχυμερές, ἀλλ' ὀστώδες καὶ οἷον ἂν τοιοῦδε σώματος ἄχθος ἀνέχοι·
 πέξα πλατεῖα καὶ τοιούτοις κατάλληλος σκέλεσι· δάκτυλοι περὶ μὲν τὰ
 πρόσθια τρεῖς, ὀξείς τινὰς καὶ ἐπάκμους ὄνυχας προβαλλόμενοι, περὶ <δὲ> 145
 τὰ οὐραῖα καὶ τὰ ὀπίσθια ἕτερος, τοσαύτην ἀποπληρῶν τῷ σώματι χρεῖαν,
 ὀπόσῃν ἀντίχειρ ἐν ἀνθρωπίνῃ χειρὶ· καὶ ὑπὲρ μαχαιρίδας ἐστόμωτο καὶ
 ὑπὲρ βέλη ἠκόνητο· καὶ τοσαύτη τις ἦν ἰσχὺς ἅμα καὶ ὀξύτης τοῖς ὄνυξιν,
 ὡς μὴ μόνον νῆτταν ἰσχύειν σπαράττειν καὶ γέρανον καὶ ἄλλα ὅσα περι-
 δέδυται πτέρωμα, ἀλλὰ καὶ ταύρων καὶ κάπρων καὶ βουβαλίδων ἐπιδερμί- 150
 δας ἀμύσσειν καὶ διαπερονᾶν καὶ ὅσοις στερεμνιώτερον ὁ τοῦ σώματος πε-
 πύκνωται φλοῦς ἢ δαψιλῇ τῇ λάχνῃ τὸ δέρμα πεπύκασται. τοιαύτη μὲν ἦν
 ἡ παλαιγενὴς καὶ τῷ πλείονι λευκοπτέρωτος ἰέραξ ἐκείνη, ἣν ὁ βασιλεὺς
 ἐπικάρπιον ἔφερε.

Συγχοί γε μὴν καὶ ἄλλοι ζωοφόντας ὄρνις ἐπήγοντο, τοὺς μὲν περδι- 155
 κων ἐρυθροράμφων καταταχεῖν, τοὺς δὲ καὶ πρὸς τὰς ὑγροβίους νήττας
 ἀντιπαλαμᾶσθαι ἰσχύοντας, ἐνίους δὲ καὶ ταῖς λαγίναις ἄνωθεν ἀφ' ὕψους
 ἐποφθαλμίζοντας, κἄν ὑπὸ θαμνίσκους κοιτάζοντο, κἄν τῶν πεδιάδων κα-
 ταχορεύοιεν, καὶ γινομένους προσγειοτέρους μαστίζοντάς τε ταρσοῖς τῶν
 ταλαιπώρων ἐκείνων τὰ προμετώπια καὶ τοῖς ὄνυξι ῥηγνύνοντας τὸ δέρμα 160
 καὶ διασπῶντας τὸ ῥάκος τοῦ σώματος· ἀλλ' οὐκ οἶδε γλῶσσα ἐλλήμιος
 τὰ τῶν μαχίμων τούτων ζώων ὀνόματα. ἦσαν δὲ οἱ μὲν ἀκράτῃ τῇ με-
 λανία κατάβαπτοι τὰ τε περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ ἐπινώτιον πτέρωμα, οἱ
 δὲ ποικιλόπτεροί τινες καὶ κατάστικτοι, οἷς ἐνιαχοῦ μὲν τὸ πτερόν ὑπεπύρ-
 ριζε, πῆ δὲ καὶ μελανίας ἔφερε χαλαζώματα· πάντες δὲ ὁμῶς ἄλκιμοι καὶ 165
 μεγάλθυμοι καὶ πνέοντες φόνου καὶ ὁ θυμὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ὠρατο ἐπι-

155. ἐπήγοντο corr. ex ἐπέγοντο 156. νήττας (corr. ex νήτται?) 159 κοιτάζοιτο
 161 ἐλλήμιος.

καθήμενος· και τὰ ράμφη ὀξύτερα ἦσαν και ἔπακμα· εἶπεν ἄν τις νεα-
 κονήτους μαχαιρίδας ὄραν. θαμὰ τὰ βλέφαρα τῆδε κάκει περιέφερον και
 ὤδιον πετασμούς και ὄργων πολεμησεῖιν και ἐφαντάζοντο | ὄρνιδας οἷς
 170 συμπλακήσονται και περιέχασκον τὸν ἀέρα και τοὺς δεσμούς ἐδυσχέραινον
 και τὸν ὄνυχα θηκτὸν ὡς σίδηρον προεβάλλοντο, καθάπερ ὀπλιται γεν-
 νάδαι τινὲς βοῆς πολεμιστηρίας ἀκούοντες.

fol. 182.

Ἦδη δὲ και τὸ κυνηγετικὸν τύμπανον ἐδουπήθη και πάταγον ἄσθημόν
 τινα και ἄγριον ἤχησεν, ὡς ἐς μόνον προκαλούμενον τὰς γεράνους και
 175 τὰς σφῶν καρδίας προκατασειόντα· κέλαδον ἄν εἶπε τις ἐνυσάλιον, ὃν ἄν-
 δρες σιδηροδώρακες ἀλαλάζουσιν, ἠνίκα μὴ κλέπτειν τὴν νίκην μηδὲ ἀκη-
 ρυκτεῖ τοῖς ἐχθροῖς ἐπέρχεσθαι βούλονται. ὡς δὲ και γεράνων κλαγγαζου-
 σῶν ἐγένετο αἰσθησις και αἱ γέρανοι ἀναπτάσαι εἰς τάξιν καθίσταντο και
 ἀλλήλας ἐς συνασπισμὸν παρεκάλουν και ἐπύκνουν τὴν φάλαγγα, τότε δὴ
 180 τότε νόμους κυνηγετικῶν και εἶδον και ἀπεθαύμασα και ἐτέρφθην ὡς οἱ
 γευόμενοι τοῦ λωτοῦ και γάνος μοι τὸ πρᾶγμα ἐνέσταζε τῇ ψυχῇ. εἶχε δὲ
 ὠδὲ μοι τὸ θέαμα· τέτραχα τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς διανείμας, ὡς ἀπὸ
 τετραγώνου τὰς γεράνους κυκλώσοντάς τε και ὑπαντιάσοντάς, τὴν μὲν
 παλαιγενῆ ἐκείνην ἰέρακα ἠρεμεῖν τέως ἀφῆκε και ἔξω μάχης ἐστάναι και
 185 εἶναι ἀπόλεμον, ἄλλον δὲ ὄρνιν, γένους μὲν ὄντα ἐτέρου ἀξιόμαχον δὲ πρὸς
 γεράνους, αὐτὸς τὲ λαβῶν και τοῖς ἄλλοις ταυτὸν ποιεῖν ἐπιτρέψας και
 ἐπικαιρότατον τόπον καταλαβῶν, ὡς οἱ τὰ ἐρυμνὰ προκαταλαμβάνοντες
 ἐν ταῖς μάχαις, τὴν τῶν γεράνων πτῆσιν ἐκαραδόκει. ἦν δ' ὁ τῆ βασιλείῳ
 χειρὶ προσφερόμενος ὄρνις και τὴν ρώμην πολὺς και φλόγεος τὸν θυμὸν
 190 γεραρὸς τὲ τῷ χρόνῳ και φόνους μυρίοις ἐνηθληκῶς και πολλῶν τοιοῦτων
 ὀλυμπιάδων μεστός, πρεσβυτικὸς (ἄν εἶπε τις) Νέστωρ, ἐς τὰ γερανοφόνια
 τοὺς ὀμοφύλους παιδοτριβῶν. οἱ γε μὴν παρ' ἐκείνοις τοῖς ἄλλοις νεαροὶ
 μὲν ἦσαν και πρωτοδίδακτοι και ὀλίγοις αἵμασι πολεμίων ζῶων χρανθέντες·
 ἐσφάδαζον δὲ ὁμῶς και ἐπτερύγιζον και ἐθύμαινον και προίπτασθαι ἤθελεν
 195 ἕκαστος και ὡς πολεμησεῖων γοργότερον ἴστη τὸ ὄμμα και ἐσοβεῖτο και
 τὸν συγγενῆ θυμὸν ἀνελάμβανεν· ἐπέιχοντο δὲ τέως και ἄκοντες και περιέ-
 μενον προπηθῆσαι τὸν πρωτόαθλον ὄρνιν ἐκείνον καθάπερ ἀριστεία πρωτό-
 μαχον.

Ἦισθοντο τῆς μάχης οἱ γέρανοι και καταστάντες εἰς τάξιν και φαλαγγ-
 200 γηδὸν ἀρτύναντες ἑαυτοὺς ἔφευγον μὲν, καθάπερ εἰ τινες ἄνδρες ἀντοφθαλ-

169. πολεμησεῖν 171. θίχτων 175 εἶπε τις 176. κλέπτειν τὴν νύκτα, sed cf. II
 257; dictum Alex. Magni, cf. Plut. v. Alex. c. 31,7 177. ἐχθοῖς 179. ἀλλήλοισ (-οις
 per compend. scr.) 186. αὐτὸς δὲ 188. ἦν δ' ἐν τῇ 196 ἀνελάμβανε 199. αἱ
 200. καθάπερ τινες

μείν οὐ τολμῶεν τοῖς ἐναντίοις οὐδ' ἀντιμέτωποι ἵστασθαι· τείναντές γε
 μὴν τὸ πτερόν, ὠγύγιόν τι χρῆμα καὶ ἀντικρυς σάκος εὐρύ, καὶ τοὺς τρα-
 χήλους σφῶν ἐρδιάσαντες καθάπερ τινὰ μακροκόντια καὶ τοὺς ἐπιποδίους
 ὄνυχας ἐτοιμάσαντες οἷοι τε ἦσαν ἐνδεξόμενοί τε τοὺς ἐπιόντας καὶ ἀμυ-
 νούμενοι καὶ ῥάμφεσι καὶ ὄνυξι καὶ πτεροῖς. ὡς δὲ καὶ ὁ παλαιόπειρος ὄρνις 205
 ἐκεῖνος ἀφείθη καὶ τὸ πτερόν ἐλαφρίσας εἰς βάθος ἀέρος κατετάχῃσε τῶν
 γεράνων καὶ ἤδη κατέλαβε φεύγοντας, τότε δὴ τέρψις τὲ ἅμα καὶ δέος
 κατεῖχε τοὺς θεατὰς καὶ τὸ φοβούμενον ἔχαιρε καὶ ὑπεστέλλετο τὸ τερπό-
 μενον· τοιαύτη τις ἡδονὴ τε ἅμα καὶ ἀγωνία περὶ ἐκείνῳ τῷ ὄρνιδι· ὁ μὲν
 γὰρ τῆς ὄλης ἀγέλης κατατολμήσας καὶ εἰς μέσους θυμῷ ἐμβαλῶν καὶ 210
 ἕνα ἀποτεμόμενος, Μέμνονα φασὶν ἢ Τιθόντην ὁ Τελαμώνιος, ἀπρίξ τὲ
 εἶχετο τοῦ γεράνου καὶ ἐμάστιζε τὰ πλευρὰ καὶ ἔδρουπτε τὸ προστέρνιον καὶ
 τοῖς τοῦ τραχήλου τὸ ῥάμφος ἐπῆγε καὶ τοῖς ὄνυξιν ἤμυσσε καὶ παντοῖος
 ἦν καταξῶν εἰς γῆν τὸν γιγαντοσκελῆ καὶ δολιχόδειρον γέρανον. ἀλλὰ τὸ
 πλῆθος οἱ γέρανοι μὴ ἐν παρέργῳ τὰ κατὰ τὸν κινδυνεύοντα θέμενοι πε- 215
 ρίσταντό τε τὸν πολέμιον ὄρνιν καὶ ἀμφεκύκλουν καὶ οἷοι τε ἦσαν ἀνδρί-
 σασθαι καὶ ἀλεξῆσαι τῷ κάμνοντι, καθάπερ ὀπλῆται τινὲς ἀγαθοὶ πονοῦντι
 στρατιώτῃ ἐπικουροῦντες καὶ τοῦ συμφύλου προκινδυνεύοντες· οὕτως ἡ
 φύσις οὐ μόνον γένη ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τὰ ἀεροπόρα καὶ πτερωτὰ φιλάλ-
 ληλα ἔθετο, μᾶλλον δὲ ἀνθρώποις διὰ τῶν ζώων προσονειδίξει τὸ ἀφιλάλ- 220
 ληλον. ἡμύνοντο οὖν τὸν ὄρνιν οἱ γέρανοι καὶ ἐσβῶν καὶ ἀπεκρούοντο
 (σχέτλιον γὰρ τοσοῦτων ἕνα κατακαυχῆσασθαι ὦντο) καὶ ὁ πόλεμος εἰς
 πλῆρον ἀνήπτετο· καὶ ἐνταῦθα ἦν τὰ δεινὰ καὶ αἰ καρδίαι τοῖς θεωμένοις
 ἐπάλλοντο, ὅτι μὴ ἐξ ἀντιπάλου τῆς μοίρας ἦν ὁ ἀγών· ἐν μέσοις γὰρ
 ἐκείνοις ὁ ὄρνις ἀπολειφθεὶς, μικροῦ καὶ ἀπαλλάξαι κακῶς ἐκινδύνευεν, εἰς 225
 φυγὴν τρέψας τὸ πτέρωμα καὶ οὐ τὸσον δράσας ὅσον παθῶν· ὑπὸ γὰρ μυ-
 ρίων ἐνύσσετο καὶ ἐβάλλετο· καὶ ἦσαν τοῖς γεράνοις οἱ τράχηλοι ὡς ἀνε-
 μοτρεφῆ καὶ μείλινα δόρατα, τὰ ῥάμφη προβεβλημένα ὡσπερ αἰχμᾶς καὶ
 κατευστοχοῦντα τοῦ ὄρνιδος.

Ἄλλὰ φθάνει καὶ τὸ δέος λυθὲν καὶ τὸ τῶν γεράνων σμῆνος τὸν ἀγε- 230
 λίτην ἐκείνον τὸν συστρατιώτην ἀποβαλόν. ἀνὴρ γὰρ τις ἔποχος ἵππῳ
 (κατάλευκος δὲ ἦν ὁ ἵππος ἐκείνος) ἐπὶ μικρὸν εἰς κύκλον περιδινήσας τὸν,
 ἵππον καὶ τοῦτο σύνθημα δοὺς τοῖς ἐπαγομένοις τοὺς ὄρνιδας συμμάχους,
 ὑπερμάχους ἀφειθῆναι τῷ κινδυνεύοντι διεπράξατο. ἅμα τὲ οὖν ἀφείθησαν
 οἱ πρὶν ὀργῶντες εἰς πετασμούς καὶ ὁ πρόμαχος ἐκεῖνος ὄρνις ἐθάρσησε, 235

208. τινὰ 209. τίς 211. nomen Τιθόντης a Manasse per errorem fictum esse videtur e verbis Jo. Malalae p. 127,9: ὁ Τιθὼν τις. 213. καὶ τὰ τοῦ τραχ.

217. ἀλεξίσαι 233. an <τοὺς> συμμάχους? 234. κινδυνεύοντο

στρατόν ἐπίκουρον κατιδῶν· και ἦν ὁ πόλεμος ἐνεργός και τὰ ζῶα μάχην
ἀερίαν στησάμενα κλαγγῆ και βροίξημασιν ἀλλήλοισ συνέπεσον και ἐνδηλα
ἦσαν οὐκ ἐπὶ μετρίοις τὸν πόλεμον παύσοντα· θροῦς δὲ και βόμβος τὸν
ἀέρα ἐγέμιζε και κατεκτύπουν τὰς ἀκοάς τὰ τῶν πτερῶν παταγήματα και
240 θούριος Ἄρης παρ' ἀμφοῖν τοῖν στρατοῖν ἐπεμαίνεται· οἱ μὲν βιάζεσθαι
ἤθελον, οἱ δὲ τὴν βίαν ἐκκρούεσθαι· οἱ μὲν τὴν ἀγέλην ἠπείγοντο ζημιοῦν,
οἱ δὲ ἀμύνεσθαι ἔσπευδον· οἱ μὲν παρασπᾶν και ἀφέλκειν ἐθύμαινον, οἱ δὲ
και σῶζειν ὤργων τὸ σύμφυλον και μὴ τὴν νίκην καταπρόεισθαι· ἔνυσσόν
τε πυκνά και ἐνύσσοντο· και οἱ μὲν συμμαχεῖν τῷ κάμνοντι ἤθελον, οἱ δὲ
245 τοῖς συμμαχοῖς ἀντεστάτουں και ἀντεφέροντο· οὕτω μέγας ἦν ἀμφοῖν τοῖν
στρατευμάτοιν ἀγών και οὕτω μέγας θυμὸς ἐκάτερα ὤπλιζε. τέλος οἱ
γέραναι ἔκλιναν εἰς φυγὴν και τοῖς πολεμίοις λιπόντες τὸν σύμμαχον
ᾤχοντο· οἱ γὰρ ζωοφόνοι ὄρνις ἐμάχοντο κραταιότερον και τὰς γεράνους
ἐπέιζον· οἱ μὲν οὖν ἐφοβήθησάν τε και ἐδραπέτευσον ὄπη ἂν ἕκαστον ἔφερε
250 τὸ πτερόν, ὁ δὲ πρωτόαθλος ὄρνις, ἐπεὶ τῆς μακραύχενος γεράνου ἐκείνης
ἐλάβετο, οὐκέτι μεθίεσθαι ἤθελεν ἀλλ' ἐπικλινῆ τὴν τετανὴν ἐποίει δειρὴν
ἐπέσφιγγέ τε και ἔκαμπτεν ὅποια τόξον κερατοξόος θυμομαχήσαντά τε και
ἤδη ἀπαγορεύσαντα εἰς γῆν ἐαυτῷ συγκατήνεγκεν, ὀλιγηπελέοντα και
ἀσθμαίνοντα· και ἦν ἰδεῖν τερψίδυμόν τι και θελιχάρδιον θέαμα, γέρανον
255 τετανοσκελῆ και μακρόδειρον ὑφ' οὕτω μικροῦ καταφερόμενον ὄρνιδος και
ὡς ἀπ' οὐρανοῦ τανταλούμενον και ὡς ἀπὸ νεφῶν δισκευόμενον· ὡς ἄρα οὐ
μέγας σώματος ὄγκος δύναται σῶζειν, ἀλλὰ καρδία περιθερμος και ἀρρενω-
πότης ψυχῆς ὡς ἐν τοῖς τοιοῦτοις τὸ κράτος αὐχοῦσιν, ὅποια βραφαὶ στο-
μοῦσαι τὰ ζῶα και εἰς ἀνδρείαν ἐπαίρουσαι.

260 Ὡς δὲ ὁ γέρανος ἦν ἐν χερσὶ και οἱ | προὔμματων ὁ θάνατος και ὁ fol. 182v
κίνδυνος οὐκέτι ἐφαίνετο φύξιμος, ἐνταῦθα δὲ ἀλλ' οὐχ ἀπλοῦς ὁ ὄλεθρος
ἦν οὐδὲ οἶος ἐπάγειν ἐτοίμην τὴν τελευτήν, μυρία δὲ ὅσα δεινὰ περιεστῆκε
τὸν τάλανα· τὰς τε γὰρ τῶν ὀνύχων ἀκμάς μαχαιρίσιν ἀποτεμόντες και
τὸ ῥάμφος ἀμβλύτερον θέμενοι, ὡς μηκέτι τοὺς τῆς μάχης κατάρχοντας
265 ἔχοι ἀπείργειν, οἷα τὴν σύμφυτον ὀπλοφορίαν ἀποβαλῶν, τὸν μὲν ἀφῆκαν
ἐλευθέρῳ πετάζεσθαι τῷ πτερῷ, συχνοὺς δὲ ἄλλους ὄρνις προσεπαφῆκαν
γερανορονίων ἔτι ἀγεύστους, λυπήσοντάς τε και νύξοντας ῥάμφεσι και
γευσομένους αἵματος και σαρκῶν και σκυλακευθησομένους ἐς ὅμοια. και οἱ
ὄρνιδες πυκνά τῷ ταλαιπῶρῳ ἐπεπτερύσσοντο και ἐκέντουν και ἔδακνον·
270 και τοῦτο τῶν μελλόντων εἶχεν ἐγγέγγυον, ὅτι τριοῦτον ἀποίεσονται μίσθωμα

239. παταγήματα

257. ἀρρενωπότης

249. ἐφόβηθέν τε και

258. ὅποια

255. κηφερόμενον

264. ἀμβύτερον

256. δυσκευόμενον

270. an scrib. εἶχον?

κατὰ γεράνων μαχίμων ποτὲ ἀνδρυσάμενοι· ὁ δὲ τάλας ἐκεῖνος ὁ γέρανος εἰς ἄδυρμα πᾶσι καὶ χλεῦην προέκειτο καθάπερ τις στρατιώτης τὰς χεῖρας περιαγκωνισθεὶς καὶ τὰ ὄπλα ἀποδυθεὶς καὶ βρεφυλλίαις προβεβλημένος εἰς παίγνιον· καὶ ἤλγει μὲν καὶ εἰς ἄμυναν ἔσφυζεν, ἔφερε δὲ ὅμως καὶ ἄκων τοὺς σπαραγμούς· παρήρητο γάρ τοι τὰ ἀμυντήρια· καὶ ἦν τὸ γινόμενον 275 παίγνιόν τε ἅμα σεμνὸν καὶ ἐδισμός τῶν ὀρνίθων εἰς μάχην γερανολέτειραν. ὡς δὲ ἰκανῶς ἔχειν ἐδόκει τῶν ἀδυρμάτων καὶ ὁ ταλάντατος οὐ πλευρὸν μόνον ὡς ὁ Προμηθεὺς καὶ πτερύγιον, ἀλλὰ καὶ ὄλον τὸ σῶμα διατετόρητο, μάλις αὐτῷ καὶ θάνατον ἤνεγκαν τὸν παυσίπονον, πολλῶ τῶν σπαραγμῶν ἐκείνων καὶ περιδρόψεων κερδαλεώτερον ὄντα καὶ εὐκταϊότερον. 280

Μέγας ἦν καὶ ὑπὲρ τοὺς χήνας ὁ γέρανος· ὄξυ τὸ ράμφος, ὅτι καὶ σπερμοφάγον ἀλλ' οὐ σαρκοβόρον τὸ ζῶον· ὁ αὐχὴν τετανός, μηκεδανός ὁ αὐχὴν, ὅτι καὶ τὸ σκέλος μακρὸν καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ τὸ σῶμα ἐρείδεται· ὁ φάρυγξ εὐρυχανής· τοῦ πτερώματος τὸ μὲν πλέον κατὰκτὸ τῶν ὑακινθίνων ἀμφίβολον, μᾶλλον γε μὴν εἰς τὸ ὑπόκαπνον κέχρωστο, ὀλίγα δὲ τῶν 285 πτερῶν καὶ ἀκράτῳ βέβαπτο μέλανι· εὐρεῖα πτέρυξ, οὐραῖον μακρὸν, μέλαν τὸ σκέλος, πηχυστὸν τὸ σκέλος· ὁ πούς ἰδυτενής τις καὶ ὄρδιος καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐξετέτατο καὶ κατὰ τὸν αὐχένα ὠργύωτο· πέζα εὐρυτενής, ὄνουχες εὐ ἔχοντες τῆς ἀκμῆς· ἐρίσοι δ' ἂν γέρανος εἰς ὕψος ἡλικιώσεως ὀλιγοχρόνῳ παιδί· εἰ δὲ που τὸν τράχηλον εἰς γῆν καθεῖναι δεήσοι, ἐρμιάν τις 290 δόξει βλέπειν λινόστροφον ἰχθύας ἐκ βάθους ἀνέλκουσαν ποντοβάμονας. τὰ μὲν οὖν πολλὰ νικῶνται οἱ γέρανοι καὶ ἐπὶ κακῶ τῶ οἰκίῳ μανθάνουσι, τοῖς γενναίοις ἐκεῖνοις ἀντιμαχόμενοι ὄρνισιν· ἐνίοτε <δὲ> καὶ τὰ τῶν γεράνων γίνονται καθυπέρτερα καὶ ὁ γερανοφόντης ὄρνις οὐπω προσπτάμενος ἔφθη, καὶ ὄνουξι προκαταταχήσαντος γεράνου πελάσας ἀδρόον τὴν ψυχὴν 295 ἐξεφύσησεν· εὐπάλαμοι γάρ τινες καὶ μεγαλοδύναμοι καὶ αἱ γέρανοι.

Τοιοῦτον τὸ χρῆμα ταύτης τῆς θήρας, ἐπιτερπέες ὁμοῦ καὶ οὐκ ἐγκοπον· δορκαδῶν μὲν γάρ καὶ λαγωῶν κυνηγέσιον πολὺν παρέχει τὸν κάματον καὶ οὐχ ἑτοίμη σφῶν ἢ ἄγρα εὐδ' ἀταλαίπωρος, ἀλλὰ καὶ ἵππος διώκων ἀσθμαίνει καὶ κάμνει καὶ τῶν αὐτοῦ πνευμόνων ἄλγος ἀνθάπτεται καὶ ἀνὴρ ἐπε- 300 λαύνει καὶ εἰς δρόμον ἑαυτὸν κατατείνει καὶ ὦμους καὶ χεῖρας καὶ ἰξὺν βαρύνεται καὶ γλουτούς. ἐνίοτε δὲ καί, τῆς ἀγραίας Δίκης νεμεσησάσης, ὁ τε ἵππος αὐτὸς καταφέρεται καὶ ὁ ἐποχούμενος ἐπὶ βρεχμὸν τε καὶ ὦμους ῥίπτεται κύμβαχος καὶ εἰς μέγα τοῦτο κακὸν τὸ κυνηγέσιον ἀποτελεωτᾷ,

272. καθάπερ τις 280. κερδαλαιότερον 284. φάρυξ 287. ὁ πούς ἰδυτενής
288. ἐξεπέτατο ἀπ ὠργυιώτο?, cf. Chron. 6291 290. καθῆναι 292. cf. Plat. sympos.
222^b: παθόντα γνῶναι 294. ὄρνις οὕτω 296. ἐξεφύσησε 297. θύρας 299. οὐκ
ἑτοίμη 301. ἑαυτὸν corr. ex αὐτῷ

305 γεράνων δὲ ἄγρα, μὴ καὶ περιπτὸν εἶη λέγειν, ὡς εὐχειρωτός τις καὶ εὐ-
μαρῆς καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ὑποκόλιπος· οἱ μὲν γὰρ ὄρνιθες οἱ θηρευτικοὶ
καὶ ἐφίπτανται καὶ συμπλέκονται καὶ αὐτῶν ἐξήπται τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἄνδρες
ἐστῆκασιν ἀέρα περιχάσκοντες καὶ νεφέλας καὶ μηδὲν ὅτι καὶ συμπονήσαι
τοῖς ὄρνισιν εἰς τὸν ἐναέριον δυνάμενοι πόλεμον, μόνην δὲ τὴν ἀφ' ὕψους
310 τῶν πολεμουμένων καταδοκῶντες κατάρραξιν. γέγραπται δὴ μοι τὰ ὄρα-
θέντα, ἐμοὶ μὲν εἰς ζώπυρον τοῦ πράγματος καὶ ἀνάμνησιν, ἄλλοις δὲ
ἴσως ἀνθρώποις εἰς ἐναργῆς προζωγράφημα οὐ μὴ τεθέανται.

II.

Τοῦ αὐτοῦ.

Πρὸς τὸν βασιλέα κυρὸν Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν.

ᾠ βασιλεῦ τῶν πρόποτε βασιλέων καρτερικώτατε καὶ στρατηγικώτατε,
ἤδη καὶ τοὺς ἀταπεινώτους λόγους καὶ πτεροῖς ἐλευθέρους κουφιζομένους
ἐξήλεγξας μηκέτι θαρροῦντας ἐπεντρανίζεις ταῖς τῶν σῶν τροπαίων μαρ-
μαρυγαῖς· καὶ βαρβάρων ὑπερφρόνων ὄφρυν καὶ θράσος καταβαλῶν, ἤδη
5 καὶ ῥητόρων γλώσσας ἐπέδησας καὶ δεξιὰς ἀπηγκώνισας. ἤττηνται σου
περιφανῶς τῆς δεξιᾶς τῆς ἀνικίτου τῆς βριαρᾶς· καὶ νῦν πρῶτως αὐτοῖς
ἐπῆλθε μαθεῖν, ὡς ἔργοις οὕτως ὑπερφυέσιν ἀντιφερίζειν οὐ σθένουσι· ναὶ
γὰρ τοι καὶ λίαν ἀμήχανον, γλώσσαν σοφιστικὴν ἀετῶ συνίπτασθαι τῷ
ταχυπετεῖ καὶ ἡλίῳ συμπεριφέρεσθαι· καίτοι γε ἥλιος μὲν οὗτος ὁ γίγας ὁ
10 μέγας ὁ φεραυγῆς καὶ φαῦσιν εἶδε καὶ δύσιν ἔγνω, σὺ δὲ φωσφόρος γίνῃ
δρομικώτερος ἔτερος, μυρίας ἐπὶ μυρίαὶς ἀριστευμάτων σελασφορίας ἐκβλύ-
ζων, ἀνύστακτος ὀφθαλμός, χεῖρ κραταία, βραχίων σιδήρεος, φύσις ὑπὲρ
τὸν ἀδάμαντα στερεμνία, παγιωτέρα χαλκοῦ, φύσις ἀνένδοτος ἀνάλωτος
ἀταπεινώτος. εἶδον οἱ λόγοι σε, βασιλεῦ, τὰς φρένας βαθύν, τὰς χεῖρας
15 πολύν, τοὺς πόδας ὄξύν, καὶ κατὰκρας μὲν ἐρωτιῶσι τοῦ κάλλους καὶ προσ-
πετεύξασθαι γλίχονται· ἀλλ' ἤττηνται σου τοῦ ὕψους, ἀλλὰ νενίκηνται
σου τοῦ δρόμου καὶ τὸ πτερόν αὐτοῖς οὐκέτι μετάρσιον. καὶ πάλαι μὲν χεῖ-
ρες καὶ παλάμαι δραστήριοι κομφείας σοφιστικῆς καὶ μουσῶν χαρίτων
εἶχον τὰ δεύτερα, νῦν δ' ἀλλ' εἰς τούναντίον (εἶποι τις ἄν) τὸ πρᾶγμα μετ-
20 ἔστραπται καὶ τὰ ἔργα θεῖα τινὰ καὶ ἀληθῶς ὑπερνέφελα, κάτω δὲ οἱ

305. εὐχέρωτός 307. ἐφίπταται — ἐξήπτε 310—312. γέγραπται — τεθέανται,
cf. esphr. pumil. 89. 3. μαρμαρυγαῖς 9. γίγας, cf. Ps. 18,6; Man. Chron. 108.
10. δ σιν γνω, Ps. 103,19 13. ἀδάματα 18. παλάμαι δρ.

λογοι κυπτάζουσι και πρὸς οὕτως ἄκρατον αἰγλήν ἄθλων ἡλιωδῶν ἐπιμύ-
 ζουσιν.

Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλο τι τῶν σῶν θαυμαζέτω καλῶν, ᾧ και τὰς
 φρένας αἰθέριε και τὰς χεῖρας ἐμπύριε, και ὡς ἀπὸ λειμῶνος εὐπόρου,
 βαθεῖαν πλουτοῦντος τὴν ἄνθην, χρυσίζοντα δῶρα δρεψάμενος στεφανηπλό- 25
 κος γινέσθω και συντιθέτω τὸν ὑμνητήριον ἢ ὡς ἀπὸ γλυκείας θαλάσσης
 ἐγρετηγείτω και κηπεύετω τοῦ λόγου τὸ φυτηκόμημα· ὁ μὲν λεγέτω τὴν
 εὐανδρίαν, ὁ δὲ κροτεῖτω τὴν εὐβουλίαν, τῷ μὲν τὰ τῆς Ἀσίας ὑμνεῖσθω,
 τῷ δὲ τὰ τῆς Εὐρώπης λαλείσθω, τοῦ μὲν τὴν γλώτταν | θηγέτω τὸ
 ἀνεξίκακον, τοῦ δὲ κινεῖτω τὴν χεῖρα τὸ μεγαλόδωρον και φιλόδωρον· ἐγὼ 30
 δὲ Σκύθας μὲν και Πέρσας και Κιλικίας και χωρῶν ἀνδραποδισμούς και
 ὄλων ἐθνῶν μετοικισμούς οὐ περιεργάσομαι οὐδ' οἶον κρατῆρα κεράσομαι
 πάμφυρτον, ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο και πάσαις γλώσσαις ἀνέφικτον, ὡς ἐφικ-
 τὸν τῷ λόγῳ, θαυμάσομαι. τί γὰρ και δράσει τις; ποῖ και πετεύξεται; οὐπω
 τὰ τῶν Ἰσαύρων και Κιλικίων ὀρητορέων ἀπερητῆρευσε, και ὁ βαθυδίνης 35
 Ἰστρος σε ἐβλεψε τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἀφθόνοις καταντλοῦντα τοῖς
 ἀριστεύμασιν. οὐπω τὰ τῶν ῥητόρων ἠνοίγησαν στόματα ἐφ' οἷς και
 Νεῖλος ἐπτά σε στόμασιν ὑμνησεν, εἰς φόρων ἀπαγωγὴν καταστρεψάμενον
 Αἴγυπτον, και πάλιν εἰς Τριβαλλοὺς ἐπετάσθης και Γήπαιδας και Παννό-
 νων γῆν ἐπιρροϊζήσας σου τοῖς πετεροῖς, μέγα τι και οἶον οὐποτε ἥλιος 40
 ἐβλεψε τοῖς σοῖς νεοσσοῖς ἐκόμισας θήραμα.

Ἐφαναν αἱ ἀστραπαὶ σου τῆ οἰκουμένη και κατὰ τὸν νυμφίον τοῦτον
 τὸν μέγαν, τὸν στίλβοντα τὴν κόρην τὴν φεραυγῆ, τὴν καλὴν τὴν πανόπ-
 τριαν, ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς αἱ τῶν σῶν τροπαίων ἀκτῖνες ἐχέδησαν. συν-
 εσκευάζετο μὲν ὁ σκορπιώδης ἐκεῖνος και σκοτεινὸς τὴν γνώμην ὁ ἀποστά- 45
 τῆς ὁ βάρβαρος και τὸν ἀρχηγὸν Τευτόνων λόγοις ἐθέρμαινε και πρὸς
 <τὴν> καθ' ἡμῶν ἐπέλευσιν διανίστα· και ὑπερῶννευεν ἄλλον πάλιν ἐκεῖνον
 ἀγριωτέρου κόμματος ἄνθρωπον, ἀτίθασον ἀλαζόνα, θρασύφρονα, εἰρωνά,
 ὕβριν ἀντικρυς και περιφρόνησιν πνέοντα. και γλώσση μὲν ὁ Γήπαις Ῥω-
 μαίοις ὑπέκυπτε, γνώμη δὲ τοῖς Τεύτοσι προσετίθετο και κατὰ νοῦν τὰ 50
 ἔπλα ἐχάλκευε και φαρετροφόρους χαλκᾶσπιδας και θωρακοφόρους σιδηρο-
 κνήμιδας ἐπηγγέλλετο και ὡς τὰ κακεντρεχῆ και γόγγυσα θεραπόντια
 παρόντα μὲν σε τὸν δεσπότην ὑπέπτησεν, ἐκστάντος δὲ μετεβάλλετο και
 τὸν ἐχθρὸν περιέχασκε και ὄλως ἦν ὑπόσπονδος τοῖς ἀντίφροσιν. οὐκ

23. ἄλλο τι 26. γενέσθω 27. λόγου corr. ex λόγῳ 35. ἀπερητῆρευσε 38. κατα-
 γωγὴν (superscr. ἀπα), cf. Her. 1,6 40. μέγᾶ τι 42. νυμφίον, cf. Ps. 18,6
 43. τὴν καλῆ 47. ὑπερῶννευεν 50. τετόσι 53. ὑπέπτησσε (alterum σ supra
 lineam)

fol. 183.

55 ἔλαθε ταῦτα, ὧ αὐτοκράτορ, σέ καί τὸ σὸν μεγαλεπήβολον καὶ ευσύν-
 ετον, ἀλλὰ συνήκας, ἀλλ' ἔγνωσ, ἀλλὰ συνεβάλου τὸ κακουργούμενον·
 καὶ τὸ μὲν τῆς δίκης ξίφος ἐπανετείνετο καὶ φρόνον ἠπέλει καὶ ὀλεθρον,
 ἐπέιχετο δὲ καὶ ἡμβλύνετο καὶ τὴν ἐπιστροφὴν περιέμενεν. ἐπέπτῃς, ἐπέ-
 δραμες ὡσεὶ τις αἰθεροδρόμος καὶ ταχυκίνητος αἰετὸς συντονωτέραις τὸν ἀέρα
 60 μαστιζῶν κινήσει, κατὰ τῆς ἑαυτοῦ καλιᾶς ἰδῶν ἐρπύζοντα δράκοντα, ἢ
 λέων βρυχηματίας καὶ βαρυηχῆς ἕτερον θῆρα κατανόησας τοῖς σκύμοις
 ἐπιτιθέμενον.

Ἄλλὰ τοῦ θράσους, ὡδινεν ἐκεῖνος πάλιν ἐπιβουλᾶς, ἐτέκταινε μηχαν-
 νᾶς, ἤρτυε δόλους ὁ ἀλάστωρ ὁ δύστροπος, ὁ ἀποστάτης ὁ τριδουλος· καὶ
 65 που τὸ λεγόμενον ἐκεῖνος ὠνείρωττε «γέρων πίδηκος οὐχ ἀλίσκεται πάγη»,
 ἡγνῶει δὲ ἄρα ὁ δειλαιος τὸ ἐπαγόμενον ἀλίσκεται μὲν, σὺν χρόνῳ δ'
 ἀλίσκεται». ἔτι τῆς ἀποστασίας ἀντείχετο, ἔτι κατὰ νοῦν ἐπέγραφε τὸ
 σκαιώρημα· οὐ μὴ ἐφικνεῖτο <ἦ> λεοντῆ, καὶ τὴν ἄλωπεκῆν προσεπέραπ-
 τεν· οὐ γὰρ ἀξιόμαχος ἔσσεσθαι θαρρῶν αὐτὸς μαχητῆς, ἀντίμαχον ἡμῖν
 70 ἐπῆγεν ὡς ᾤετο βαρύτερον ἕτερον· καὶ μὴ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν πυριφλεγῆ
 ποιήσῃν οἶος τε ὢν, τὸ γοῦν πῦρ αὐτὸς ἀνεφύσσα καὶ ἀνεροίπιζε καὶ καμί-
 νους ὄλας ἐριβρόμους ὑπέτρεφε, κἄν σέ πῦρ οὐράνιον δραστικώτερον ἐβλεψε
 κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἀποδισκευόμενον. ἐπεὶ δὲ κατὰ τοὺς τῶν Ἀσκλη-
 πιαδῶν σοφωτέρους τὸ πρᾶγμα φλεγμαῖνον ἐώρας καὶ φαρμάκεις μὲν ἡπιω-
 75 τέροις ἀνακτῆσασθαι τὸν κάμνοντα ἠθέλες, ὁ δ' οὐχ ὑπήκουε, καὶ σὺ ὁ ἀκέ-
 στωρ οὐδὲν ἐπιθεῖναι δραστικὸν οὐδὲ δριμύ διενσοῦ, ὁ δὲ δυσανασχετεῖν ἐώκει
 καὶ περιφρονεῖν σου τὸ μάλαγμα, τὰ δὲ πληγῆς ἠλοῦντο καὶ τὰ πλησίον
 προσεπενέμοντο κἀντεῦθεν ὄλαι πηγαὶ προσεδοκῶντο κακίας ἰχωρῶδους
 ἀπορραγήσασθαι,—ἐνταῦθα καὶ τὴν τομὴν ἐνεργεῖς καὶ τὸν καυτῆρα ἐπά-
 80 γεις καὶ δηκτικωτέραις ἐπιφοραῖς κολάζεις τὸν ὀφείτροπον· ζηλοῖς κἀν
 τούτῳ τὸν Μωϋσέα τὸν νομογράφον τὸν θεόπτην τὸν θεοδίδακτον· ὡς γὰρ
 ἐκεῖνος πολλοῖς πρότερον μειριωτέροις φοβήτροις τὸν Φαραῶ σωφρονίσας,
 τὸν σκληραύχενα τὸν ὑπέραυχον, εἶτα καὶ βαρυσυμφορωτέροις ἐτέροις κα-
 κοῖς ἐμωλώπισεν (ἄκαμπτον γὰρ τὸν ἐκεῖνου τραχύν καὶ σιδήρεον τράχη-
 85 λον ἐβλεπεν), οὕτω καὶ σὺ παντοδαπὴν κερασάμενος κύλικα καὶ πᾶν γλυ-
 κάζον ἐκχέας καὶ ἡμερον, ὡς οὐδὲν βελτιούμενον ἔγνωσ τὸν πίνοντα, τῆνι-
 καῦτα καὶ τὸ ἀψινθιάζον προσεπεκέρασας· ἐξῆρας αὐτὸν ἐκ γῆς καὶ οἴκου

59. ὡς εἶ 65. γέρων—πάγη, cf. Ps. Zenob. 2,90 66. ἀλίσκεται κτλ, cf. Diog.
 Laert. 5,93 68. οὐ μὴ—ἄλωπεκῆν, dictum Lysandri, cf. Ps.-Zenob. 1,93; Manass.
 Chron. 4076. 5506 71. ἀνεφύσσα 72. ὑπέστρεφε, cf. Chron. 2120 κἄν 79. ἐνταῦθα
 corr. ex ἐντεῦθεν κρατῆρα ἐπάγεις ; 80. an ὀφείτροπον? 86. ὡς εἰς δὲν βελτ.
 87. ἐξῆρας—γῆς, cf. Deuteron. 29,27

καὶ πατριάς καὶ κατώκισας οὐ Βαβυλῶνος ἐπέκεινα ὡς ἢ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ
ἀπειλή, ἀλλ' ἐν γαλεάγρα τὸν θῆρα συνέλαβες, ἀλλὰ τὸν ἐριβρούχην κάπρον
τὸν γαυλιόδοντα νηπιοῖς ἄθουμα δέδωκας, ἐκεῖνα πρότερον ἐπειπῶν, ἃ καὶ 90
θεὸς ὁ σὲ βασιλεύσας σχετλιάζει κατὰ τοῦ παλαιοῦ λαοῦ, ὡς σὺ μὲν βο-
τροσυφόρον γενέσθαι τὸν ἀμπελῶνα σου ἐμεινας, ὁ δὲ ἀκάνθας ἀνέδωκε.
διὸ καὶ ἀφείλες αὐτοῦ τὸν φραγμὸν καὶ εἰς διαρπαγὴν ἐχρημάτισε, ναὶ γὰρ
δὴ καὶ εἰς ἀκάνθας ἀπηγγραινετο καὶ εἰς τριβόλους ἀπετραχύνετο καὶ βό-
τρυν ἐδίδου γλεῦκος οὐκ ἀποσταζόντα, ἀλλ' ἀποστασίας χολήν, ἀλλὰ 95
πικρίαν ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ τὸ θυμοβάρβαρον ἄκρατον, εἰ καὶ βότρυν αὐτὸς
πικρίας ἐσύστερον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ σπλάγχθοις ἐληνοβάτησεν. ἔθου τὰ ὀχυ-
ρώματα αὐτοῦ δειλίαν, ἐγένετο ἐξάπινα εἰς ἐρήμωσιν καὶ ὁ μυριάδας κατ-
αριθμῶν καὶ σακεσφόρους καὶ ἀγχεμάχους καὶ πελταστάς φανταζόμενος
ἔλαθεν ἀπογυμνωθεὶς καὶ τὸ βαρῦβρομον ἐκεῖνο καὶ σοβαρὸν ἀποσυληθεῖς. 100
Ὡς ἡδίστος ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, δεσμώτης ὁ ἀνὴρ ἐθριάμβευσεν, ὑπερω-
μίας τις ἀνθρῶπος καὶ ὠγύγιος ἀτεχνῶς· καὶ ποῦ τις τῶν προπετεστέρων
καὶ ἀπετώθρευσεν εἰς αὐτόν. «εἶτα σὺ, ὦ κάκιστε, τὸν χριστὸν κυρίου τὸν
ἐκλεκτὸν τὸν μεγαλόνηκον τὸν καλλίνικον λαθεῖν ἐνενόησας καὶ τὸν αὐτοῦ
ζυγὸν ἀποσειόμενος τὸν ἐλαφρὸν τὸν χρηστὸν, δεσπότην ἕτερον μετεπέμψου 105
καὶ τὸν χαλινὸν ἀποπτύσας τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, Ἀλαμάνων καὶ Τευ-
τόνων στομίους ἐπέχαινες; οὐκ ἤδεις, ὡς ὁ ἐμὸς αὐτοκράτωρ καὶ πυρφόρος καὶ
πτερωτὸς καὶ ταχύς, κἂν δραπετεύσης, ληφθήσῃ, κἂν πετασθῆς, οὐ φύγῃς
αὐτοῦ τὸ πτερόν, κἂν ἐν σκότει κρυβῆς, τῷ πυρὶ καὶ λήψεται καὶ φλογίσει
σε; οὐκ ἔγνωσ τὴν χεῖρα τὴν βριαράν, τὴν σκυθοκτόνον τὴν περσολέτειραν, 110
τὴν ἄμαχον δεξιάν, τὴν ἐξ ἀδάμαντος τὴν ἀνίκητον; τὰς δὲ προπομποὺς
ἠγγνόησας καὶ ρίψεπάλξιδας μηχανάς, ὑφ' ὧν λίθοι βαρεῖς ἀμαξοπληθεῖς
ἐξακοντιζόμενοι τὸν ἀέρα περισυρίζουσι καὶ φόνον δεινὸν ἐρευγόμενοι πό-
λεις ὄλας εἰς γῆν καταστρέφουσι;» ναὶ μὴν προσέθηκε καί, ὡς καθεῖλεν
ἐκεῖνον ὁ ὕψιστος καὶ ἀπὸ τοῦ ριζώματος καὶ τῆς ἰδίας γῆς μετανάστευσε· 115
προσεπιτούτοις κάκεινο χαριέντως ἀπέσχωψε «μέγας δὲ πλευρὰ βουῶς ὑπὸ
σμικρᾶς ὅμως μᾶστιγος ὀρθὸς εἰς ὄδον πορεύεται.»

Τοῦτον σου τὸν ἄθλον, ὦ βασιλεῦ, ταύτην τὴν ἀριστείαν, τοῦτο τὸ
τρόπαιον ὑμνεῖν μὲν ἢ σοφιστικὴ προτεδύμηται καὶ κεκίνηται, ἀλλ' ἐπ'

88. Βαβ. ἐπέκεινα, cf. Act. 7,43 (=Amos 5,27) 89. συνέλαβες corr. ex—βαλες

92 βοτροσυφόρον—ἀκάνθας, cf. Jes. 5,2; Jerem. 2,21 93 ἀφείλες (cod. ἀφῆλες) —

διαρπαγὴν, cf. Jes. 5,5 95. χολήν, πικρίαν, cf. Deuteron. 32,32. 96. αὐτήν

97. ἔθου — δειλίαν, Ps. 88,41 98. ἐγένετο — ἐρήμωσιν, Ps. 72,19 100. βαρῦβρομον

102. τίς 105. ζυγὸν—χρηστὸν, cf. Matth. 11,30. δεσπότην 107. ἤδεις corr. ex

οιδας 108. πεντασθῆς 112. ἠγγνόησας 114. καθεῖλεν—μετανάστευσε, cf. Ps. 51,7

116. Soph. Aj. 1253

120 ἐκεῖνο τὸ μέγα πάλιν ἐπτόηται καὶ πρὸς ἐκεῖνο στρέφει τὴν ῥύμην καὶ ὑπ' αὐτοῦ περιέλεκεται. ἀλλὰ τί τοῦτο; τάχ' ἂν τις καὶ ῥητορεύειν ἀπίθανα λογισθῆσεται καὶ μάτην λογολεσχῆν καὶ γλώσση χαρίζεσθαι· τὸ γὰρ ὑπερβάλλον τοῦ πράγματος τὴν τῶν λεγομένων πίστιν ἐκκρούεται. καὶ τίς γὰρ ποτε τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων ἀναζωσάμενος τοὺς ἀκαταγωνίστους Πάννονας
 125 ἐχειρώσατο καὶ ἠργυρολόγησεν, ἔθνος εὐίππον εὐοπλον, σιδηροφόρον κατὰφρακτον, Ἄρει κάτογον, μυριοπληθές μυριάνθρωπον, ἔθνος ὑπὲρ τὴν ψάμμον εἰς πλῆθος, ὑπὲρ τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ Δάκας καὶ Γῆπαιδας τὸ θυμοειδές καὶ ἐμπειροπόλεμον, τὴν τόλμαν ἀνίκητον, τὸ θράσος ἀκάδεκτον, τὸν θυμὸν ἀνυπόστατον, ἔθνος αὐτόνομον, ἀδούλωτον, ὑψαυχενούν, φιλε
 130 λεύθερον, αὐταρχοῦμενον. | Ἴδρυται μὲν τὸ ἔθνος ὑπὲρ τὸν Ἴστρον τοῦτον τὸν βαθυδίνην τὸν πολυχεύμονα, τὸν τὸ βεῖθρον στόμασι πλείοσιν ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον ἐρευγόμενον· ἀφέστηκε δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης ἀρχῆς ἀπείροις ὅτι καὶ οὐκ ἀριθμητοῖς διαστήμασιν, ἀκοῇ μόνῃ σχεδὸν γινωσκόμενον· ἡ γὰρ φύσις ἀνέκαθεν τὰς ἀρχὰς ἄμφω ταῖς Ἴστρου ῥοαῖς ἀπετείχισε καὶ
 135 πύργον ὑγρὸν καὶ κινούμενον αὐταῖς ἐσχεδίασε. καρπιζεται δὲ πολλὴν τὴν ἀρουρίτην καὶ σιτοφόρον, πολλὴν δὲ τὴν ἵπποφορβὸν τε καὶ βουκολίδα· οὐ γὰρ ἄχλος αὐτοῖς οὐδὲ ἄχαρις ἡ γῆ προβατεύεται· ἡ γε μὴν λειμωνία πᾶσα καὶ ἔλειος, λιπαρά τις οὔσα καὶ δαψιλῆς, καὶ τῶν ὀργάδων ἡ δροσερά καὶ κατάρρυτος—ἄπειρος. φιλεῖ δὲ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀπανταχῆ κρατούντων
 140 φορολογεῖσθαι, ἄνετον δὲ καὶ αὐθέκαστον ἐκ τοῦ παντός αἰῶνος διήρκεσε· τὸ τε γὰρ πλῆθος αὐτοῖς ὑπὲρ τὰς λειμωνίους βοτάνας, αἱ χεῖρες ἀγαθαὶ τὰ πολέμια, δορατοφόροι ὀπλιτοπάλαι πάντες καὶ χαλκοθώρακες· αἴγλη δ' οὐρανὸν ἰκάνει κορυθῶν ἀπὸ λάμπομενάων· καὶ ἡ ἵππος θυμικὴ καὶ γενναία· καὶ πολὺ τὸ περὶ τὴν μάχην ἀνδρικὸν καὶ ὀξύρροπον. ἀλλ' ἦν ὅτε τὸ
 145 φῦλον τοῦτο τὸ μυριάριθμον καὶ φρικαλέον ἦν ἀκουσθῆναι καὶ εἰς ὀμαιχημῖαν ἐλθεῖν φοβερώτερον.

fol. 188^v

Ἐνήλλακται δὲ τὸ πρᾶγμα νῦν καὶ μεταπεποιήται καὶ ταπεινοὶ μὲν οἱ Πάννονες οἱ θρασεῖς ἐκεῖνοι καὶ κατεπτήχασι καὶ δωροφοροῦσι καὶ ὑποπίπτουσι καὶ σὲ τὸν ἡμέτερον αὐτοκράτορα δεσπότην ἑαυτοῖς ἐπιγράφονται. αἱ
 150 φάλαγγες Ῥωμαίων ἀπρόσμαχοι καὶ τὸ ὀπλιτικὸν καὶ ἀσιδηφόρον ἀκλόνητον καὶ ὁ κρατῶν ὑπερίσχυρος, Βριάρεως τὴν ἰσχύν, ἀκαταγώνιστος τὴν ὀρμὴν καὶ βουλευτὴς δραστηκίωτατος καὶ μαχητὴς ἀντίμαχος ἄμαχος. ὦ οἶον ἔβλεψας, ἦλιε; ἄνευ σφαγῆς καὶ βελῶν ἀνδροκτασιῶν τε καὶ αἵματος

134. ἐπετείχισε, cf. ecephr. Tellur. 80,209

135. ἐσχεδίασε corr. ex — διάσεν

136. ἵπποφορβόν—ἄπειρος petita e Dionys. Halic. antiq. rom. 1,37 142. ὀπλιτοπάλαι — χακοθώρακες 143. οὐρανὸν ἰκάνει, cf. Hom. Od. 19,108 κορ. ἀπὸ λαμπ.

II. 13,341 144. ὀξύρροπον

ἔθνος φιλόμαχον ἄλκιμον ἀμφίπολον Ἄρεος μόνῳ βρυχίματι ἔτρεσε καὶ
 εἰς ἐθελοδουλίαν μετέπεσε· καὶ γὰρ <λέων> ἠρεύξατο, πολὺς τὴν ἀκμήν, 155
 δεινὸς τὴν ἀλκήν, σφοδρὸς τὴν ὀρμήν, καὶ τίς οὐ πεφόβηται; τί μοι πρὸς
 ταῦτα τὴν μάχην ἐκείνην τὴν Ἀγησιλάου τὴν ἄδακρον ἱστοριογράφοι σεμ-
 νηγοροῦσι καὶ ῥήτορες; οὐδὲν μοι πρὸς ταῦτα Κικέρωνος ἀεθλεύματα καὶ
 Σκηπίωνος· νῦν ἐπὶ τὰς χρυσᾶς ἔννας τὰ Ῥωμαίων ὄντως παλινδρομεῖ,
 ὁπότε καὶ γῆ Παννόνων δουλεύει καὶ χρυσὸν ἡμῖν γεωργεῖ, πρᾶγμα πρὶν 160
 γενέσθαι μὴ πιστευόμενον. πολλῶν δὲ σατραπῶν βασιλέων, ἡγεμόνων αὐ-
 τοκρατόρων, Μακεδόνων Ῥωμαίων, τῶν ἐξ Αἰγύπτου τῶν ἐκ Περσίδος,
 τῶν μὲν μυριόστολον στόλον ἀκάτους τὲ καὶ λέμβους καὶ τριήρεις τεκτη-
 ναμένων καὶ μυριογλώσσους παρασυράντων φυλάς, τῶν δὲ κατὰ γῆν ἄρ-
 μασιν εὐίπποις στραταρχησάντων καὶ γῆς πολεμίας καταδραμόντων καὶ 165
 ἀνδραποδισάντων ἐκ προσβολῆς μυριόχειρος, οὐκ ἂν τις εὖροι ῥαδίως ἔργα
 τούτῳ ἐφάμιλλα, ὅτι μὴ μόλις ἐνὸς ἢ καὶ δευτέρου τις ἀπομνημονεύσει,
 καὶ εἰ μυρία κάμοι λογολεσχῶν καὶ βίβλους ἐλίττων καὶ ἀναποδίζων εἰς
 τὰ προγενέστερα. ὅτι δὲ μὴ χαριτογλωσσεῖ μοι τὸ στόμα μηδὲ κολακικὸν
 μηδὲν ἐπισύρεται, σαφῶς ἐλέγξει τὰ ἐπαγόμενα. 170

Σέσωστρις ὁ Αἰγύπτιος (τοῦτον γὰρ Αἰγυπτίων ἀναγράφουσι βίβλοι
 λόγου καὶ ἀρετῆς ἐργάσασθαι ἄξια)—Σέσωστρις τοίνυν οὗτος πολλοὺς μὲν
 τῶν Ἀσιανῶν καταδορατίσας, πολλοὺς δὲ καὶ αὐτὸς τῶν ἰδίων ζημιωθεῖς,
 πάσης Ἀσίας περιεγένετο καὶ τὴν Ἀσσυρίων γῆν εἰς ἔπαθλον συμμαχίας
 Πάρθοις ἐνείματο· ἀλλ' οὐπω τοῖν ποδοῖν ἔφθη τὸν ἕτερον ἐρ' ἵππου με- 175
 τεωρίσας, καὶ συστραφέντες οἱ χειρωθέντες καὶ ἀναπνεύσαντες καὶ φραξά-
 μενοι, φυγῆ τοῦτον τὴν σωτηρίαν ἔπεισαν πραγματεύεσθαι. καίτοι γε
 Σέσωστρις εὐαριθμήτοις ἐνέτυχεν ἀνδρώδεσιν ἔθνεσιν, ὡς ἐκεῖνος ἐκασταγῆ
 ταῖς τῶν στηλῶν γραφαῖς ὑπεσήμεινεν· ἃ μὲν γὰρ ἀμαχητὶ καὶ αὐτόμολα
 καὶ πρὶν σαλπῖσαι τὸ ἐνούλιον ἐξ ἐπιδρομῆς ἐχειροῦτο περικτυπῶν, τούτοις 180
 κορίσκης θαλαμειομένης καὶ ἀπαλῆς ἐνεχάραττε γνώρισμα, τὸ δηλυπρε-
 πὲς αὐτῶν αἰνιττόμενος καὶ περὶ τὴν θαλασίαν μᾶλλον καὶ τοὺς ἰστοὺς ἢ
 τὴν ὀπλιτικὴν εὐφρέει· τοὺς γε μὴν ἀντιταξαμένους καὶ πρὸς μάχην ἀνδρι-
 σαμένους καὶ στέρνα δεῖξαντας οὐ στρέψαντας νῶτα τοῖς ὀπλιτοπάλαις ἐνέ-
 γραφε καὶ σημείοις ἐτίμα πολεμιστῶν. Βόκχορις (σατραπάρχης καὶ οὗτος 185
 Αἰγύπτου καὶ μέχρι Λιβύης τῆς ἀνύδρου γενόμενος) ἐπεὶ καὶ πρὸς Αἰθίο-

155. λέων—πεφόβηται, cf. Amos 3,8 157. hanc victoriam non Agesil. reportavit, sed Archidamas, filius ejus, cf. Plut. vit. Ages. 33,3

158. Κικέρωνος, cf. Plut. vit. Cic. c. 36 159. χρ. ἔννας, cf. Nicet. Chon. 79,1 Bonn.

164. μυριογλώσσους 165. εὐίπποις 167. τίς 168. ἀνδραποδίζων

169. inter χαρὶ et τογλωσσεῖ rasura 175. Πάρθοις ἐνείματο, cf. Chron. 574

179. ὑπεσήμεινεν, cf. Her. 2,102 182. θαλασίαν μᾶλλον 184. ὀπλιτοπάλαις

πας ἔβλεψε καὶ τοῖς ἐκείνων καλοῖς βόσκανον ἐπέβαλεν ὀφθαλμόν, ἐπιστρατευσαμένου Σαβάκωνος, καὶ ζῶν ἅλω καὶ τῆς σαρκὸς τὴν ἐπίδερμίδα ἐξελεπίσθη καὶ κατὰ λιπαρᾶς καμίνου καθάπερ κορμὸς πεύκης ἀκοντισθεὶς
190 ἐφειψαλώθη καὶ ἀπηνθράκωτο.

Ἄγε δὴ μετὰβηθι, λόγε, καὶ ἄλλον κόσμον ἄεισον, ἐξ Αἰγυπτίων ἐπὶ τοὺς Πέρσας μετενεγκῶν τὴν φεραν καὶ τὸν ἀργυροδίνην Νεῖλον καὶ τὰς αὐτοῦ προχοᾶς τὰς γλυκείας ὑπερνηξάμενος ἐπὶ Χοάσπην καὶ τὰς ἐκείνου ῥοᾶς εὐδυπλόησον. Κῦρον τὸν μέγαν τὸν Πέρσην, τὸν Ἀστυάγους θυγα-
195 τριδοῦν, πρῶτον φασὶν ἐλόντα δόλω τοὺς Σεμιράμιδος πύργους καὶ τὰ τεῖχη τὰ βαβυλώνια καὶ Μήδους τῆς ἀρχῆς παραλύσαντα (Μῆδοι δὲ ἀγχοροὶ Πέρσας καὶ ὑδάτων πίνοντες τῶν αὐτῶν), Μασσαγετῶν ἐδελησαι καὶ Ἴσοδοῶν καταδραμεῖν, πεσεῖν γε μὴν ἐπ' αὐταῖς ἔτι τῆς μάχης ταῖς συμβολαῖς καταβελῆ γεγονότα καὶ ἔξαιμον, οὐ μόνον οὐ κατακτησάμενον
200 Μασσαγέτας ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν προσαποβαλόντα. ὃν ἀνευροῦσα νεκρὸν ἢ τῶν τόπων ἐκείνων καὶ τῶν ἐθνῶν κατάρχουσα Τόμυρις καὶ τὴν κεφαλὴν πελέκει δρυοκοπήσασα καὶ εἰς ἀσκὸν καθείσα γέμοντα λύθρου, αἵματος ἀνδρομέου θαλάσσαις κατήντησε καὶ κατέλουσεν· ἔτυχε καὶ γὰρ ἐκείνῳ προαπειλήσασα ὡς «ἐγὼ καὶ πολλὰ σε διψῶντα μεθύσω τοῖς αἵμασι».
205 Καμβύσης ὁ τοῖς Κύρου θρόνοις μετὰ Κῦρον ἐγκαθιδρύσας ἄτε δὴ καὶ Κύρου πρωτόγονος, ὀρηγίας καὶ ἀκρόχολος ἀνθρωπος καὶ τοῦ θυμοῦ τὸ θηρίον βόσκων ἀνθρωπίναις κρεανομίαις καὶ ταχύτερον μᾶλλον ἢ σοφώτερον βουλευόμενος, πρῶτος Περσῶν ἐς ἀπαγωγὴν φόρου καταστρεψάμενος Αἴγυπτον καὶ τῶν μακροβίων ἀποπειρασάμενος Αἰθιο-
210 πων καὶ τόξον ἐκεῖθεν δεξάμενος, οὐ μὴ τὴν νευρὰν μετακινήσαι οἷος τε ἦν, αἰσχρὸς αἰσχρῶς ὑπενόστησεν (ὅτε καὶ σαρκῶν ἀνθρωπίνων ἐνεφορήθησαν ἀνθρωποὶ) καὶ ψάμμου καταχεθείσης βαθείας αὐτὸς ὀλίγην ἀπόμοιραν τοῦ στρατοῦ διασφζόμενος ὦχετο. Δαρείῳ τῷ Ἰστάσπου κινουμένῳ κατὰ Σκυθῶν ὅποια δῶρα παρ' ἐκείνων ἀφίκετο καὶ ὅπως ἐκεῖθεν οὐ-
215 τος ἀπήλλαχεν, οἱ καὶ πρὸς βραχὺ γευσάμενοι τῆς Ἡροδότου μούσης οὐκ ἠγνόηκασιν. Ἀτόσση δὲ τῇ γαμετῇ θεραπεαίνας Λακαίνας ἐπιθυμοῦντι χαρίζεσθαι καὶ συμπαιστρίας Ἀργείας ἐσθῆτας τὲ κορινθιουργεῖς καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἀττικῆς, οὐκ εἰς ἀγαθὸν ἐξέβη τὸ πρόθυμον· στρατοῦ δὲ πλῆθος οὐκ

189. cf. Jo. Antioch. fr. 24. 191. ἄγε—ἄεισον, cf. Hom. Od. 8,492; Ael. n. a. 11,11
193. προχοᾶς καὶ τὰς γλ. χροάσπιν 197. πίνοντες, cf. Man. Chron. 5886;
Cinnam. hist. 93,4 198. τῆς μάχης 200. προσαποβαλλόντα 201. τώμυρις
204. προαπειλήσασα, cf. Her. 1,212—214 207. θυρίον 210. τόξον ἐκ., cf. Her. 3,21; Man. Chron. 859 211. σαρκῶν ἀνθρ., cf. Her. 3,25 215. ἀπήλλαχεν
216. ἠγνώηκασιν, cf. Her. 4,131 sqq. 219 ἐν ψήφῳ
λόγου θ. δύναιμ' ἂν 218—222. στρατοῦ δε — φόβον, cf. Eur. Rhés. 309—313; Phoen. 1147; Rhés. 308

ἄν ἐν ψήφου λόγῳ θέσθαι δύναι' ἄν, ὡς ἄπλατον ἦν ἰδεῖν, πολλοὶ μὲν ἰπ-
 πεῖς, πολλὰ πελταστῶν τέλη πολλοὶ τ' ἀτράκτων τοξόται πολὺς τ' ὄχλος 220
 αὐτῷ προσεῖρπε περσικὴν στολὴν ἔχων, γυμνήτες, ἰππεῖς ἀρμάτων τ' ἐπι-
 101. 184. στάται πολλοῖσιν ἐν κώδωσιν | ἐκτύπουν φόβον. ταῦτα τῶν Ἀθηναίων αἰ
 λόχμαι καὶ τῆς στρατοπεδείας ὁ τόπος ὁ Μαραθῶν στομάτων πάντων
 βῶσι τρανότερον.

Τίς δ' οὕτως ἔξω στηλῶν ἠρακλείων ἢ τίς οὕτως ὑπὲρ τὸν Καύκασον, 225
 ὡς Ξέρξου καὶ τῆς ἐκείνου τερθρείας μένειν ἀνήκοος, ὃς τὴν Ἑλλάδα πᾶ-
 σαν ἀφαρπάσαι φιλονεικήσας ὡς νοσσιὰν ἐπήει βρύχων θυμῷ καὶ καχλά-
 ζων φυσήματι, ὡς εἴ τις ποταμὸς παρέσυρε γεφύρας, κατάγαλκον ἅπαν
 πεδίον ποιῶν, πολλοῖς μὲν ἵπποις μυρίοις δ' ὄπλοις βρέμων' ἐκεῖνος καὶ
 πέλαγος ἀπεγαίωσε καὶ τὸ ἑλλησπόντιον ὕδωρ ἐπέξευσε, καινοτέραν ἑτέραν 230
 καινοτομήσας ὁδόν, καὶ ὄρος ἐξεπελάγωσε τὰς κορυφὰς εἰς νεφέλας ἀνίσχον
 καὶ ὑπερῦψηλον καὶ ἀπόκρημνον, ἐστενοχώρει τὴν θάλασσαν σκάφεσιν, ὑπερ-
 ενίκα τὰ κύματα λαίφεσιν' αἰ τριήρεις ὑπὲρ τὴν ψάμμον, τὸ ναυτικὸν ὑπὲρ
 τὴν ὑγρὰν' οἳ γε μὴν στολάρχαι καὶ ναύαρχοι καὶ ἀριθμὸν ὑπερέβαινον,
 ἵπποι προεπόμευον ἀργυροχάλινοι καὶ χρυσεοφάλαροι, αἰ πανοπλῖαι χρυ- 235
 σόπαστοι, νεολαῖα χρυσοφόρος καὶ καταβόστρυχος, ἄνδρες χρυσεοπήληκες
 καὶ μειλινόφοροι καὶ ἀργυράσπιδες, πάντα πολυτελῆ τέ καὶ πολυδάπανα
 καὶ πολὺ τὸ ὑπέρφρον καὶ πομπικόν καὶ γαῦρον ἐπιδεικνύμενα. ἀλλ' οὗτος
 ὁ Ξέρξης ὁ θυμοβάρβαρος, ὁ σοβαρός, ὁ ὑπέραυχος, ὁ καὶ τῶν ἀκτίνων κα-
 τατοξάζεσθαι τῶν ἡλιακῶν φρουαττόμενος καὶ σκότος ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ σχε- 240
 διάζειν φιλονεικῶν, ὀλίγοις ἀνδράσι περιτυχῶν καὶ τούτοις φυγάσι καὶ
 ἀναστάτοις καὶ λειποπάτρισι, καὶ τὴν ὄφρυν ἅμα καὶ τὴν στρατιὰν παρε-
 λύετο καὶ φοινίσσης νεῶς ἐπιβάς φυγάς ἀνατόμπιμος ἐκομίζετο.

Τί ἔτι; Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον τοὺς αὐτοκράτορας μεγάλους ἐγνώρι-
 σεν Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ στασιώδης καὶ νεωτεριστὴς Ἰουδαίων λαός. καὶ τί 245
 τοῦτο μέγα Ῥωμαίους ἄνδρας μιᾶς γενέσθαι πόλεως ἐγκρατεῖς μετὰ το-
 σούτους ἡλίους καὶ τηλικαύτην διατριβὴν καὶ τσαύτας σφαγὰς καὶ φόνους
 καὶ αἱμάτα, ὑφ' ὧν περιλιμνασθεῖς ὁ πᾶς χῶρος ἐκεῖνος καὶ κορμηδὸν
 ἐπισεσωρευμένοι τοῖς τῶν πιπτόντων ἀποστενωθεῖς ἐρείπιοις ἀνίπτειτος
 μικροῦ καὶ ἀναμάξευτος γέγονε; τότε δὴ τότε κενωθεῖσαν τὴν πόλιν ἀν- 250
 δρῶν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν γενέσθαι κινδυνεύσασαν πολυάνδριον (οἱ μὲν γὰρ λι-

223. λόχαι κ. τῆς στρατοπέδας (—δας per compend. scr.) 225. ἦρα | ἠρακλείων
 226. ἀνήκοος 228. φυσήματι an ὡσεὶ τις π. παρασύρων γεφ. ? 229. κατά-
 γαλκον—βρέμων, cf. Eur. Phoen. 110. 113. 236. νεολαῖα—καταβόστρυχος 238. verba
 καὶ πολὺ bis scr., sed priore loco inducta τὸ ὑπέρφρον. 242. λειποπάτρισιν
 243. ἀνατόμπιος, cf. Chron. 3931 244. ἐγνώρησεν 246. Ῥωμαῖας 249. ἀνίπ-
 πειτος—ἀναμάξευτος, cf. Her. 2,108 251. κινδυνεύσασα

μοῦ τραυματῖαι γεγονάσι, τοὺς δ' ἐξ ἀνθρώπων ἀπήνεγκε πόλεμος) ὁμολο-
 γία μᾶλλον ἢ πολιορκηταῖς ἐλεπόλεσιν ἔλαβον. Ἄντωνῖνος μέγα τι καὶ νε-
 ανικόν καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους μετὰ γε τὸν Μακεδόνα κατώρθωσεν,
 255 Ἄντωνῖνος, ὃν ἐγείνατο Δόμνα Σεβήρῳ τῷ βασιλεῖ, τοκάς ἀριστοπόσεια
 (εἶπεν ἂν ὁ Κίλιξ ἐποποιός). ἦν δ' ἂν μέγα τὸ τροπαιούχημα καὶ μὴ ῥα-
 δίως συμβῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ τὴν νίκην κλέψας πεφώρατο καὶ νυκτι-
 λόχου μᾶλλον ἢ βασιλέως κακοτροπίαν ἐπιδειξάμενος· Παρθικός γὰρ ἐκεῖ-
 νος ἐπικληθῆναι θελήσας κατὰ τὸν Ἀσιατικόν καὶ τὸν Ἀφρικανόν τοὺς
 260 Ῥωμαίων Σκηπίωνας καὶ τὸ πρᾶγμα πολὺ τι καὶ δυσάνυστον εἶναι κατα-
 μαθὼν φανερᾷ τῇ μάχῃ Πάρθους ὑπερβαλέσθαι, ἔθνος ἐκηβόλον ἀπρὸς-
 μαχον εὐίππον, φιλόμαχον φιλοπόλεμον, φαρετροφόρον ὀστοβόλον, ὄλον
 κατάφρακτον, δόλω κερδᾶναι τὸ σπουδαζόμενον θέον ἐνόμισε καὶ ἐπὶ γα-
 μικοῖς συμβολαίοις καὶ δημοθoinιαῖς καὶ πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς δειπνο-
 265 γαμίων καὶ χάρισι καὶ κόρης μνηστεία τοῦ σατραπάρχου Πάρθων συμμί-
 ξαι Πάρθοις ἐπαγγειλάμενος καὶ μόλις μὲν πείσας δ' οὖν καὶ καταλαβὼν
 ἐκείνους ἤδη τὰ γαμοδαΐσια θύοντας καὶ τὰς μὲν πανοπλίας ἀποθεμένους
 τρυφερωτέρας δὲ ὡς ἐπὶ τοιούτοις τοῖς τελουμένοις ἀμπεχομένους στολάς,
 εἰς φόνους τοὺς πότους μετέβαλε καὶ τὰς σπονδὰς εἰς σφαγὰς, τοὺς ἐπιγα-
 270 μίους κρατῆρας λύθρων ἐγέμισε καὶ τὰ ἐπινυμφίδια χοραυλήματα πρὸς
 κοπετόν μετεσκεύασε· καὶ σωμάτων μὲν τὰς πεδιάδας ἐπλήρωσε, ξίφος δὲ
 πᾶν ἐμέθυσεν αἷματι καὶ φόνους ἀδίκους τοὺς ἀμφ' αὐτὸν κατέχρανε καὶ
 κατέλουσεν, εἴ γε καὶ τὴν δίκην αὐτὸς μετ' οὐ πολὺ βαρυσυμφορωτέραν
 ἀπέτισεν. ἀλλὰ σύ γε, ὦ βασιλεῦ, τὴν ἀναιμακτον ταύτην μάχην καὶ τὸ
 275 καινὸν καὶ ἀνήκουστον εἰρηνικὸν ἐστρατήγησας, οὐδ' ὄλως συλήσας τὴν
 νίκην, οὐκ ἐπιθέμενος λάθρα, οὐ κρύβδην ἐπιδραμίων. εἶδον σου τὴν πυρι-
 μάρμαρον αἰγλήν οἱ Πάννονες καὶ ὡς ἀπὸ πυρός φωτίζοντος καὶ φλογίζον-
 τος ὑπεστάλησαν καὶ τοὺς αὐχένας ὑπέκλιναν· ἀπὸ προσώπου γὰρ πυρός
 τίς ὑποστήσεται;

280 Πρὸς τρεῖς ἐγὼ τῶν πώποτε κρατησάντων, ὦ αὐτοκράτορ, θηρῶμαι
 σοι τὴν ἐμφέρειαν, Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Δαυιδ τὸν προφήτην καὶ
 θεοπάτορα, καὶ τὸν Σεβαστόν τὸν Καίσαρος ἀδελφόπαιδα, τῷ μὲν ἀντιπα-
 ραβάλλων σε κατὰ τὰ πρὸ τῆς ἡγεμονίας τεράστια τοῦ μέλλοντος προμη-
 νύματα, τῷ Δαυιδ κατὰ τὴν εἰς βασιλείαν ἀνάβασιν, τῷ δὲ Μακεδόνι κατὰ
 285 τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἀγῶνας καὶ τὰς γενναίας μάχας καὶ νίκας καὶ τῶν

253. μέγα τι 255. δέμνα — ἀριστοπόσεια, cf. Opp. Cyneg. 1,4,7

258. sqq. cf. Herodian. 4,10,11

261. ὑπερβαλλέσθαι

264. δημοθεινίους

267. τοὺς γαμοδαΐσια

273. κατέλουσε εἰ δὲ καὶ

278. cf. Sirac. 43,3; Nah. 1,6

283. τὰ πρὸς τῆς ἡγεμονικᾶς — προμνηήματα.

284. βασιλῆ

ἀκαταγωνίστων ἐθνῶν τὴν καταπολέμησιν. Καίσαρος γὰρ ἄρτι προσδοκω-
 μένου τῶν τῆς γαστρὸς ἐνύγρων θαλάμων ἐξολισθαίνειν, τῶν τῆς ὠδινού-
 σης λαγόνων ἀνίσχειν ἔδοξεν ἥλιος εἰς σύμβολον τῆς λαμπρότητος Καί-
 σαρος· σοῦ τὲ τὸν διάκοσμον τοῦτον ἤδη προσειπόντος μετὰ σὸν τοκετόν,
 θεία τις ὄψις ἐπιφανέισα τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ τὴν αἴγλην τρανῶς ἐγνώ- 290
 ρισε τῆς ἀνακτορίας σου. ἔσχατος ἦν ὁ Δαυὶδ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλ' ἐξό-
 πισθεν τῶν λοχευομένων ἀναληφθεῖς, εἰς βασιλέα κατέστη τῷ Ἰσραὴλ·
 καὶ σὲ θεὸς ἐκλεξάμενος ὀψίγονον ὄντα τῶν ὁμογενῶν καὶ νεώτερον, τὰ
 σκῆπτρα Ῥωμαίων σοὶ καὶ τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν ἐνεχείρισεν. Ἰσαύρους καὶ
 Κίλικας, Ἰνδοὺς καὶ Πέρσας Ἀλέξανδρος ἐτροπώσατο· καὶ σέ, καταπολεμή- 295
 σαντα Δάκας καὶ Πέρσας καὶ Κίλικας, ἤδη δεσπότην καὶ Πάνωνες ἐπιγρά-
 φονται. οὕτως ἐγὼ καὶ ὡς ἐπὶ τοιούτοις ἐπέχρωσά σοι τῆς ἐμφορείας τὸν
 πίνακα· εἰ δ' ἀληθῆ τὰ περὶ τοῦ Μακεδόνοσιν τοῖς ἱστοροῦσιν περιλαλούμενα
 καὶ περιδρυλλούμενα, μόνος ἐγὼ τὰς νίκας ἀπανθισάμενος, τᾶλλα δὲ ἀλλὰ
 διαγράφω τοῦ ἀριθμοῦ τὸν Ἀλέξανδρον.

300

fol. 184^v

Ἐγκαινίζεσθαι μὲν νήσους Ἡσαΐας προεδεσπιώδησεν, ὁ δὲ φαλτωδὸς
 ἀγαλλιᾶσθαι ταῖς νήσοις παρακελεύεται· ναὶ μέντοι καὶ ἠγαλλιᾶσαντο καὶ
 εἰς καινισμόν μεταβέβληνται νῆσοι Παννόνων ποταμοῖς βαρυδούποις ἀμ-
 φιστεφέες, πόδας ὠραίους αὐτοκρατορικούς, πόδας εἰρήνην εὐαγγελιζόμε-
 νους ἐπελεύσεσθαι προσδοκήσασαι. τοῦτο τὸ ἔθνος, τοῦτον τὸν χῶρον, 305
 ταύτην τὴν γῆν καὶ νῦν καταδουλουμένην ἐσκέπασας καὶ πρὶν ἀντιταπτο-
 μένην ἐμάστιξας· ὅτε σοὶ καὶ θεὸς μονονουχὶ τὰ τοῦ Ἀβραάμ καὶ παρεκε-
 λέυσατο καὶ προεπηγγεῖλατο· ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε ταύ-
 την τὴν γῆν καὶ διόδυσσον αὐτὴν εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ εἰς τὸ πλάτος
 αὐτῆς, ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου». καὶ δὴ σοὶ καὶ τὰ τῆς 310
 ἐπαγγελίας εἰς ἔργον ἐκβέβηκε καὶ ὡς Ἰησοῦς ὁ δημαγωγὸς Ἰσραὴλ τοῖς
 ὑπὸ χεῖρα τὴν γῆν Παννόνων ἐμέρισας καὶ κατέστησας ἄρχοντας ἐπ' αὐ-
 τοῖς (τὸ τοῦ θεοῦ φάναι Δαυίδ). καὶ νῦν ἡμεῖς κροτοῦμεν ἀνέλπιστα καὶ
 πανηγυρίζομεν ἀπροσδόκητα, μεγάλου βασιλέως μεγάλας ἐπὶ μεγάλοις
 τοῖς ἀριστεύμασι ταῖς τελεταῖς ἐγχορεύοντες, ἐξ οὗ μοι γλυκὺς ὄρμος ἀνα- 315
 κτορίης πεπέτασται.

Περὶ τὴν Ἰωνίαν (φησὶν) ἠγαλματούργητο πέτρινος ἄνθρωπος καὶ κατ-
 εἶχε μὲν αἰχμὴν ἐν τῇ δεξιᾷ, προετεινετο δὲ τόξον ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ

287. γαστρὸς — θαλάμων, cf. Consol. 214; Chron. 1840 sqq. 289. ποῦ τὲ τὸν δ.—
 προσειπόντα 290. ὄψις, cf. Eustath. opusc. 198,40 Tafel 292. βx^{σλ}
 293. ὁμονενῶν 299. ἀπανθισάμενος τᾶλλα γε ἄλλα 301 Jes. 41,1; Ps. 96,1
 304. πόδας εἰρ. εὐαγγ. Jes. 52,7 307. Genes. 13,14—17 311. cf. Josua 13,7;
 Man. Chron. 1083 313. Ps. 44,17 315. ἐξ οὗ — πεπέτασται, cf. Opp. Hal. 2,684
 317. cf. Her. 2,106

φαρετρεῶνα προσήρητο· ἐγγεγλύφατο δὲ καὶ γράμματα τῷ ἀγάλματι ἐκ
 320 τοῦ δεξιοῦ μέχρι καὶ ἐς τὸν ἀριστερόν ὦμον διὰ τῶν στηθῶν διήκοντα·
 διὰ τούτων δὲ τῶν γραμμάτων ἠβούλετο λέγειν ὁ ἄνθρωπος ὡς «ἐγὼ τού-
 τοις τοῖς ὦμοις τὴν χώραν ταύτην κατεκτησάμην». ἀλλὰ τοσοῦτω σὲ δι-
 καιότερον ἐν μέσῃ γῆ Παννόνων ἐστήξῃσθαι χρύσειον καὶ τὸ μέγα σου
 τροπαιούχημα τοῦτο διατρανοῦντα τοῖς γράμμασιν, ὅσῳ τοῦ τὴν Ἰωνίαν
 325 χειρώσασθαι τὸ δυσκαταμαχήτου Παννόνων ἔθνος περιγενέσθαι πολλῶ
 περιφανέστερον καὶ σεμνότερον.

«Ἦξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου.» ναὶ μέντοι καὶ ἦκασι καὶ δασμούς
 ἐννηνόχασιν ἤδη. «καὶ Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς· βασιλεῖς Θαρσίς
 καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσιν». οὕτως ἐγὼ περὶ τῶν μελλόντων δυσερωτιῶ
 330 καὶ φαντάζομαι· καὶ εἴης, ὦ βασιλεῦ, πολλαῖς ἐν δεκάδεσσι ἀπειρεσίῳ
 λυκαβάντων τρόπαια τροπαίοις ἐπισωρεύων καὶ νίκας νίκαις ἐπιτιθεῖς καὶ
 τὰς αὐλαίας πηγνύς Γαδείρων ἀγχοῦ καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ὄχθαις Ὠκεα-
 νοῦ, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀσύγκριτος, ὁ ἐν αὐτοκράτορσιν ἀπαράμιλλος.

Θ. Κυρτζ.

Рига, 20 мая 1904 года.

322. κατεστησάμην 328. ἐστήσῃσθαι 327—329. Pp. 67,32; 71,10 328. Θαρ-
 σεῖς 330. πολλαῖς—λυκαβάντων, cf. Opp. Hal. 2,686.